

YTTRANDE

2020-05-15

Ärendnr:

NV-06267-19

Mark- och miljödomstolen vid Umeå
tingsrätt
mmd.umea@dom.se

Yttrande i mål nr M 2090-19 avseende tillstånd enligt miljöbalken till fortsatt och utökad gruvverksamhet vid Tapuli, Palotieva och Sahavaara gruvor med tillhörande verksamhet vid Kaunisvaara anrikningsverk, Pajala kommun; nu fråga om yttrande över aktbilaga 59-61, samt 64-67

Naturvårdsverket har förelagts att yttra sig över aktbilaga 59–61 samt 64–67.

Inledningsvis vill Naturvårdsverket framföra att detta inte är ett fullständigt kompletteringskrav från Naturvårdsverket, då det är fråga om ett omfattande material och det har varit kort om tid för granskning. I detta yttrande redogörs för grundläggande brister i ansökan. Om dessa brister åtgärdas kan Naturvårdsverket komma att kräva kompletteringar avseende ett flertal andra frågor som exempelvis utsläpp till luft, energianvändning och ekologisk kompensation.

Ytterligare kompletteringskrav kommer att framställas i ett senare skede gällande åtminstone de geohydrologiska förhållandena, den sökta verksamhetens påverkan på grundvatten, klimat och Natura 2000 men även andra delar som inte tagits upp inom ramen för detta yttrande.

Naturvårdsverket anser att Natura 2000-frågan är mycket viktig. Samtidigt konstateras så omfattande brister i ansökan med avseende på vad den omfattar och hur exempelvis anläggningar och skyddsåtgärder ska utformas och vilken påverkan det därmed kommer att leda till att förutsättningarna att bedöma Natura 2000-frågan redan av den anledningen ännu inte finns.

Kompletteringsbehov

Naturvårdsverket anser att ansökan behöver kompletteras på flertalet punkter för att kunna ligga till grund för en prövning enligt miljöbalken.

För att ansökan ska kunna prövas behöver den vara utformad så att ett självständigt tillstånd kan erhållas, innehålla förslag till moderna miljövillkor samt innehålla ett fullständigt relevant och korrekt underlag.¹ KIAB:s ansökan ska innehålla det underlag, de yrkanden och förslag till villkor som krävs för att ett nytt tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken ska kunna prövas. En sådan ansökan ska med underlag, yrkanden och förslag till villkor ska också omfatta hela den verksamhet som KIAB önskar bedriva för att tillstånd ska kunna medges. Naturvårdsverket konstaterar att ansökan inklusive kompletteringarna fortsatt inte lever upp till dessa krav.

Naturvårdsverket yrkar att domstolen förelägger KIAB att komplettera ansökan enligt följande. Samtliga punkter utvecklas under respektive avsnitt.

1. Redovisning av ett korrekt beskrivet nollalternativ samt alternativa skyddsåtgärder samt alternativ lokalisering och utformning av verksamheten (avsnitt 2 och 3)
2. Relationsritningar och tekniska beskrivningar för samtliga konstruktioner, anläggningar, utvinningsavfallsanläggningar (avsnitt 4.1.)
3. Aktuellt ortofoto över sand- och klarningsmagasinet där anrikningssandens nuvarande utbredning framgår avsnitt (4.1.1.)
4. Precisering av bolagets yrkanden (avsnitt 4.2.)
5. Klargörande av om massor som verksamheten ger upphov till utgör avfall eller biprodukt (avsnitt 5.)
6. Uppgift om vilka kriterier som har används vid bedömningen av vad som utgör inert avfall enligt 6 § 4 UtvavF (avsnitt 6.1.)
7. Uppgift om de geologiska förhållandena på platsen i enlighet med 32 § UtvavF (avsnitt 6.1.1.)
8. Klargörande av var på utvinningsplatsen som de olika avfallsslagen uppkommer och vilka mängder av de olika avfallsslagen med olika egenskaper som kan uppkomma (avsnitt 6.1.2.)
9. Klargörande av vilket syfte analyser av NAG-testernas lakvatten har samt vad de ska visa (avsnitt 6.1.3.)
10. Bilaga från moränkartering 2008 (avsnitt 6.1.4)
11. Klargörande av varför en faktor 5 används vid jämförelse med data i SGU:s geokemiska kartläggning av morän (avsnitt 6.1.4.)
12. Uppgift i avfallshanteringsplanen om vilka tillsatser och rester som finns i varje avfallsslag (avsnitt 6.1.4.)
13. Uppgift om kemisk sammansättning i lakvatten för gråberg från Sahavaara över tid utifrån försök som körts tillräckligt lång tid och tolkats i enlighet med SIS CEN/TR 16363:16 (BAT 2 i BREF MWEI) (avsnitt 6.1.5)
14. Beräkning av oxidationshastigheterna för gråbergsproverna utförd på samma sätt som för anrikningssanden (avsnitt 6.1.5.)
15. Uppgift om resultat och utvärdering från försök för metallhalter i lakvatten (avsnitt 6.1.5)
16. Redovisning av underlag i fråga om karaktäriseringen av utvinningsavfall som styrker att samtliga prover utgör et representativt underlag utifrån de geologiska förhållandena och de utvinningsavfall som uppstår vid utvinning och bearbetning (avsnitt 6.1.6.)

¹ Naturvårdsverkets yttrande daterat 2019-10-28, ab 17

17. Uppgifter om samtliga utvinningsavfallsanläggningars lokalisering och utformning (avsnitt 6.2. och 6.2.1.)
18. Redovisning av sandmagasinets konstruktion med utgångspunkt i att sand- och klarningsmagasinet ska omges av dammkonstruktioner samt hur den separata deponicellen i sandmagasinet ska utformas (avsnitt 6.2.2.)
19. Uppgifter om de utvinningsavfallsanläggningar där flotationssand avses deponeras (inklusive deponicellen i sandmagasinet). Det handlar åtminstone om information om lokalisering och utformning, drift samt stängningen av anläggningarna (avsnitt 6.2.3.)
20. Uppgift som krävs vid återfyllning av hålighet enligt 76 § UtvavF (avsnitt 6.2.3.)
21. Redovisning av nödvändiga stabilitetsberäkningar för sandmagasinet samt underlagsdata, beräkningsfall där anrikningssanden liquefierar ska ingå (avsnitt 6.2.4.)
22. Klargörande av om spigottering som enligt ansökan används för deponering medför att sandpartiklarna segregerar (de grövre sandpartiklarna avsätts närmast utsläppspunkten och de finare sandpartiklarna avsätts längs sandkonens yttre begränsning) (avsnitt 6.2.4.)
23. Klargörande av om användande av spigottering utgör en motsättning mot påståendet att den deponerade sanden ej är segregerad (samma kornstorleksfördelning finns över hela sandmagasinet) (avsnitt 6.2.4.)
24. Uppgift om deponicellens geotekniska stabilitet (avsnitt 6.2.4.)
25. Uppgift om dammsäkerhetsklassificering för samtliga dammar i verksamheten enligt ett av länsstyrelsen fattat beslut, samt med utgångspunkt i dammarnas beslutade konsekvensklass de uppgifter och den utredning som normalt ska ingå i en ansökan om tillstånd som rör dammar och dammsäkerhet (avsnitt 6.2.5.)
26. Redovisning av dels beräkningar och underlagsdata som används vid bedömning att varken gråbergsupplagen i Tapuli och Sahavaara eller sandmagasinet utgör riskanläggning enligt UtvavF, dels beräkningsunderlaget som används vid bedömning att flotationssanden utgör < 5 % av den totala mängden anrikningssand i magasinet (avsnitt 6.2.6.)
27. För det fall att KIAB anser att varken deponicellen i sandmagasinet, dagbrotten, bergtäkten Navettama samt slamdeponin i Sahavaara utgör riskanläggningar måste KIAB komplettera ansökan med relevant underlag som styrker antagandet (6.2.6).
28. Uppgifter om samtliga utvinningsavfallsanläggningar i avfallshanteringsplanen i fråga om stängning och återställning i enlighet med kraven i 25 § 4–5 och 76 § UtvavF (avsnitt 6.3.)
29. Uppgift om förväntat läckage från dammar som inte samlas upp och leds till omgivningen samt kvaliteten på sådant vatten (avsnitt 7.)
30. Sammanställning i excel-format av faktiska mätdata utifrån samtliga mätpunkter som har mätts i enlighet med de kontrollprogram som KIAB använt sig av (inklusive PRO 3, PRO 4 och PRO 6 och från mätpunkt som mäter översilningsytans påverkan på metallhalter) samt ett underlag som visar hur utsläppen från utvinningsavfallsanläggningarna förhåller sig till utsläppsintervallen i BREF MWEI (både för nuvarande samt hela sökta verksamheten) (avsnitt 7.)

31. Information om referens till tabell samt uppgift om hur många faktiska sligtransporter ansökt verksamhet medför och vilken procentuell ökning det för varje vägavsnitt innebär (avsnitt 8).
32. Redovisning av lämpliga skyddsåtgärder och försiktighetsmått för att förbygga olägenheter från transporterna (avsnitt 8.)
33. Redovisning av hur övervakning och kontroll av verksamheten kommer att genomföras (avsnitt 9.)
34. Förslag till villkor (avsnitt 10.)
35. Klargörande av om tillstånd söks för bräddning av överskottsvatten direkt från processvattenbassängen, användning av avfall i anläggningsändamål samt användning av sovringsmaterialet för anläggningsändamål (avsnitt 11.)
36. Redovisning av på vilket sätt bästa tillgängliga teknik kommer att tillämpas i verksamheten enligt BREF MWEI (avsnitt 12.1.)
37. Beskrivning av den åtgärd verksamhetsutövaren önskar genomföra och varför den behöver utföras, det vill säga vilket syfte som åtgärden har, vilka skyddade arter som finns i området, de skyddade arternas bevarandestatus, en noggrann beskrivning av hur åtgärden kan påverka arterna och deras livsmiljöer, vilka förebyggande skyddsåtgärder som kan vidtas för att mildra effekten av åtgärden, samt redogörelse för om det finns andra alternativ att nå syftet som påverkar arten mindre (avsnitt 12.2.)
38. En aktuell lönsamhetsstudie för den verksamhet som bolaget avser bedriva (avsnitt 12.3.)
39. Uppgifter om hur sökt verksamhet förhåller sig till måluppfyllelse för åtminstone miljö kvalitetsmålen giftfri miljö, levande sjöar och vattendrag, grundvatten av god kvalitet, myllrande våtmarker samt ett rikt växt- och djurliv med utgångspunkt i preciseringarna av respektive miljö kvalitetsmål (avsnitt 12.4.)

Med bakgrund i ovan vill Naturvårdverket anföra följande.

Grunder

Vad en ansökan om tillstånd ska innehålla regleras i 22 kap. 1 § miljöbalken. Av andra punkten följer att ansökan ska innehålla bl.a. uppgifter om utsläppskällor samt om arten och mängden av alla förutsebara utsläpp. Enligt fjärde punkten ska ansökan innehålla förslag till skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått samt de övriga uppgifter som behövs för att bedöma hur de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. följs. Vidare ska enligt femte punkten ansökan innehålla förslag till övervakning och kontroll av verksamheten. En ansökan ska därtill innehålla det underlag som behövs i övrigt för att det ska kunna fastställas erforderliga villkor i enlighet med 22 kap. 25 § miljöbalken, däribland villkor för utsläpp.

Därutöver kompletterar och preciserar bestämmelserna i förordningen (2013:319) om utvinningsavfall de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken för sådan verksamhet i vilken utvinningsavfall hanteras. Där framgår att en avfallshanteringsplan ska med preciserat innehåll utifrån

fyndigheten och omgivningens förutsättningar ingå i underlaget för en tillståndsansökan.

Efterfrågade kompletteringar i punkterna ovan utgör nödvändigt underlag för att ansökan ska kunna ligga till grund för prövning enligt 22 kap. 1 § miljöbalken samt till vad en tillståndsdom ska innehålla enligt 22 kap. 25 och 25 a §§ miljöbalken.

Utveckling av talan

Inledningsvis kan konstateras att det enligt Naturvårdsverkets uppfattning kvarstår behov av omfattande kompletteringar av ansökan för att målet ska kunna tas upp för prövning. I detta sammanhang kan det även vara av intresse att lyfta de krav på kompletteringar som ställts på andra gruvverksamheter i mål som avser tillståndsansökningar. Naturvårdsverket anser att åtminstone motsvarande krav ska ställas på KIAB som ställts på andra gruvbolag, se aktbilaga 35 mål M 1888-18² (se bilaga 1) samt aktbilaga 21 och 36 mål M 1950-18³ (se bilaga 2).

1. Ansökans utformning och prövningens ram

Naturvårdsverket har efterfrågat tydliga och preciserade yrkanden vad gäller vilken verksamhet/verksamheter som KIAB söker tillstånd för. Naturvårdsverket kan konstatera att bolaget inte har efterkommit Naturvårdsverket synpunkter i dessa delar. Detta utvecklas närmare nedan.

2. Nollalternativ

Enligt 6 kap. 35 § 3 miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning innehålla bl.a. en beskrivning av konsekvenserna av att den sökta verksamheten inte kommer till stånd (s.k. nollalternativ). En redovisning av nollalternativet utgör en grundläggande del av miljökonsekvensbeskrivningen. Det måste tydligt framgå vad detta alternativ innebär i förhållande till den ansökta verksamheten. Utan en tydlig definition som konsekvent används och genomsyrar miljökonsekvensbedömningarna finns det risk för att miljökonsekvenserna bedöms olika av olika parter i målet beroende på sakkunskap. Det finns också en risk att miljökonsekvenserna underskattas eftersom bolagets nollalternativ i själva verket är en nulägesbeskrivning med befintlig miljöpåverkan.

Ett korrekt nollalternativ är även relevant utifrån ett återställningsperspektiv då det behöver beaktas vid bedömningen av vilken miljöpåverkan hanteringen av utvinningsavfall hittills har medfört och kommer medföra vid ansökt verksamhet samt vad som utgör tillfredställande skick enligt 71 § UtvavF (se även avsnitt 6.3).

² Föreläggande från mark- och miljödomstolen angående kompletteringar av LKAB:s ansökan om tillstånd till verksamhet i Kiruna, ab 35 i mål M 1888-18

³ Föreläggande från mark- och miljödomstolen angående kompletteringar av Dragon Mining (Sweden) AB:s ansökan om tillstånd för Fäboliden, ab 21 och 36 i mål M 1950-18

Naturvårdsverket vidhåller att ansökan behöver kompletteras med ett korrekt beskrivet nollalternativ. Bolaget behöver förtydliga vad nollalternativet utifrån givna förutsättningar faktiskt innebär, dvs. på vilket sätt och hur länge nuvarande verksamhet kan bedrivas med befintliga tillstånd.

3. Alternativa skyddsåtgärder, lokalisering och utformning av verksamheten

Naturvårdsverket anser att KIAB ska redovisa alternativa skyddsåtgärder som utretts men som bolaget inte valt att genomföra liksom kostnader för dessa. Både i fråga om alternativ till skyddsåtgärder men även lokalisering och utformning av verksamheten, och då särskilt gällande anläggningar som finns ovan jord, anser Naturvårdsverket att åtminstone motsvarande kompletteringskrav som framgår av aktbilaga 35 i mål M 1888-18 ska ställas på KIAB.

4. Vad söker KIAB tillstånd till

4.1. Ritningar m.m.

KIAB har gjort gällande att ritningar och tekniskt underlag för de ”vattenanläggningar” och andra konstruktioner bolaget söker tillstånd till att uppföra och anlägga återfinns i ansökan och det kompletterande tekniska underlag som åtföljer KIAB:s komplettering, aktbilaga 59.

Naturvårdsverket håller inte med om att ansökan inklusive kompletteringar är komplett i detta avseende och vidhåller att relationsritningar och tekniska beskrivningar för samtliga konstruktioner, anläggningar, utvinningsavfallsanläggningar ska finnas med i ansökan vilket framförts i yttrande från 2019-10-29 (ab 17). För att få en samlad och mer överskådlig bild av verksamheten behövs i vart fall följande kartor eller ritningar:⁴

- a) En karta på vilken samtliga delar av befintlig och ansökt verksamhet framgår
- b) En karta där nuvarande och framtida gränser för hela verksamhetsområdet framgår
- c) En karta där respektive industriområde framgår
- d) En karta med avrinningsområden med namn på samtliga vattendrag och sjöar som omnämns i ansökan
- e) En karta över verksamhetsområdet med tydligt angivna områden för de delar som beskrivs i ansökan – översikt och uppdelat på olika områden
- f) En karta och ritningar avseende avfallsanläggningar – befintliga och planerade
- g) De figurer i avfallshanteringsplanen som utgör bilder av ritning med konstruktioner är inte läsbara. De behöver kompletteras med

⁴ Det bör härvid noteras att motsvarande krav ställts vad gäller beskrivning av vad sökt verksamhet omfattar gällande ritningar och kartor, se ab 35 i mål M 1888-18 (se bl.a. s. 7 bilaga 1).

ritningsunderlag, alternativt kan bolaget hänvisa till var ritningar går att finna i ansökan.

I tillägg anser Naturvårdsverket att det även ska framgå av ritningar vad som utgör naturlig mark, grundläggning, ingående material liksom konstruktionens läge både i höjd- och vertikalled. Detta gäller alla konstruktioner men särskilt för:

- Konstruktionerna som löper mellan rampen och klarningsmagasinet söder om sandmagasinet.
- Dammarna som omger flotationssanden⁵

4.1.1. Anrikningssandens nuvarande utbredning i sandmagasinet

För att få en uppfattning av vad KIAB faktiskt söker tillstånd för när det gäller sandmagasinet är det relevant att känna till sandmagasinets nuvarande utbredning. Det saknas dock underlag i ansökan som visar utbredningen. I nuvarande underlag finns endast ett ortofoto över sandmagasinet som visar sandens utbredning 2018, innan KIAB återupptog deponeringen av anrikningssand.⁶ Således är dagens utbredning av anrikningssand inte känd.

Naturvårdsverket anser att ansökan därför ska kompletteras med ett aktuellt ortofoto över sand- och klarningsmagasinet där anrikningssandens nuvarande utbredning framgår.

4.2. Ansökans omfattning

Naturvårdsverket påtalade i vårt senaste yttrande (2019-10-29) behov av precisering av flertalet yrkanden. Vi noterar att detta inte har gjorts i KIAB:s senaste kompletteringsyttrande. Naturvårdsverket vidhåller som framförs i yttrande från 2019-10-29 (aktbilaga 17) att föreliggande ansökan och yrkanden inte tydliggör att tillstånd söks för hela den verksamhet KIAB avser bedriva.⁷ Yrkandena är fortfarande allmänt hållna och det framgår inte tydligt vad bolaget söker tillstånd för.

I det följande redogör Naturvårdsverket för några exempel på det ovanstående.

4.2.1. KIAB:s yrkande om deponering

Naturvårdsverket anser att KIAB behöver utveckla yrkandet om deponering (ansökan 2019-07-17, aktbilaga 1 s. 59):

att deponera erforderliga mängder fallande anriknings- och flotationssand samt slam från vattenrening,

Det berör bland annat:

⁵Dammarna som omger flotationssanden omnämns i teknisk beskrivning, bilaga A, s. 131-132

⁶TB, bilaga A, s.124

⁷Som jämförelse kan nämnas mark- och miljödomstolens kompletteringskrav i aktbilaga 36 i mål M 1950-18 under punkten 1.

- Deponering av anrikningssand i sandmagasinet
- Deponering av flotationssand (farligt avfall) i deponicellen
- Deponering av flotationssand (farligt avfall) i bergtäkt Navettama (se även avsnitt 6.2.3 om deponi av flotationssand)⁸
- Deponering av flotationssand (farligt avfall) i utvidgning/nytt magasin i anslutning till det befintliga sandmagasinet (se även avsnitt 6.2.3 om deponi av flotationssand)⁹
- Deponering av flotationssand (farligt avfall) i dagbrotten Tapuli, Tapuli norra samt Palotieva (se även avsnitt 6.2.3 om deponi av flotationssand).
- Deponering av hydroxidslam (sannolikt farlig avfall) i slamdeponin¹⁰ vid vattenreningsanläggningen i Sahavaara.¹¹

Yrkandet kopplar även till mängder av utvinningsavfall som ska bortskaffas och krav enligt 22 kap. 25 a § på vad en dom ska innehålla (se avsnitt 3).

Naturvårdsverket anser att det tydligt behöver framgå vad KIAB söker tillstånd för.

4.2.2. *KIAB:s yrkande avseende flotationcellen*

Det finns även oklarheter när det gäller de yrkanden som avser flotationscellen (se även avsnitt 6.2.3). Utifrån KIAB:s ansökan och kompletteringar uppfattar Naturvårdsverket som att det är följande två yrkanden som är aktuella (ansökan 2019-07-17, aktbilaga 1 s. 60):

att utöka sandmagasinet vid Kaunisvaara anrikningsverk med anläggande av erforderliga vallar, avskärande och uppsamlade diken samt därtill tillhörande anordningar, samt

att inom sandmagasinet vid Kaunisvaara anrikningsverk anlägga dammar för innehållande av flotationssand, med en krönhöjd om +174,5 RH2000 samt tillämpa en driftnivå om +172,0 RH2000.

Det finns i ansökan inget specifikt angivet läge för deponicellen utöver beskrivningen i ”sydvästra delen av sandmagasinet”¹² och en översiktlig karta¹³. Ett oprecist yrkande som ovan medför således ett förslag på helt oreglerad faktisk lokalisering och utformning av deponicellen. Det behövs därmed en närmare beskrivning av lokaliseringen och utförandet.

⁸ Av ansökan s. 59 framgår att tillstånd söks för deponering av anriknings- samt flotationssand samt slam från vattenrening. Det framgår dock inte var detta avfall ska deponeras.

⁹ Det är oklart om deponeringen av flotationssand kommer ske inom vad som kan anses vara dagens sandmagasin eller framtida utökning av sandmagasinet. Detta kopplar till ansökan s.60 de två yrkandena längst ner på sidan om sandmagasinet.

¹⁰ Se Teknisk beskrivning, bilaga A, s. 170

¹¹ Slamdeponin utgör sannolikt en riskanläggning.

¹² Teknisk beskrivning, Bilaga A s. 131

¹³ Teknisk beskrivning, Bilaga A s. 126

4.2.3. *KIAB:s yrkanden om att anlägga/bibehålla diken och invallningar*

Ytterligare ett exempel på oklarheter angående yrkanden utgör den befintliga konstruktion/damm som löper mellan rampen och klarningsmagasinet som idag men även fortsatt kommer att avgränsa södra delen av sandmagasinet från omgivande mark. När det gäller föreliggande konstruktion/damm anser Naturvårdsverket fortsatt att KIAB:s yrkande om invallningar är otydligt vad gäller om den befintliga konstruktionen/dammen ingår i ansökan (ansökan 2019-07-17, ab 1 s. 59–60):

Bolaget hemställer vidare om tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken

att anlägga och/eller bibehålla erforderliga uppsamlade och avskärade diken samt invallningar vid anläggningarna,

5. Avfall som uppstår i verksamheten och dess hantering

När det gäller kriterierna i 15 kap. 1 § miljöbalken klargör KIAB att gråberg, anrikningssand, flotationssand samt hydroxidslam utgör utvinningsavfall. Av bilaga F3 framgår att flotationssanden klassificeras som 01 03 04* vilket innebär att den utgör farligt avfall.¹⁴ Av bilaga F3 framgår att även hydroxidslammet högst troligt också kommer klassificeras som ett farligt avfall.¹⁵

KIAB har fortsatt inte klargjort om följande massor utgör avfall eller biprodukt¹⁶ samt motiverat skälen härför¹⁷:

- avrymningsmassor (morän och avbaningsmassor),
- malm vars mineralsammansättning ej medger bearbetning genom magnetseparation (även kallad flotationsmalm).¹⁸ Relativt stora mängder av malmtypen lagras tillfälligt i dagbrottet i Tapuli¹⁹, då det inte går att anrika den förrän nytt tillstånd erhållits och ett flotationssteg införts i anrikningsverket. Det är oklart om ytterligare flotationsmalm måste brytas och lagras för att komma åt malm.
- marginalmalm
- material som uppstår om sovring införts (det är oklart om KIAB söker tillstånd för det, se avsnitt 11)

Detta utgör en brist i underlaget och det behöver klargöras om fraktionerna utgör avfall eller biprodukt eftersom det påverkar vilken lagstiftning som ska tillämpas. Dessutom ska samtliga avfall som är utvinningsavfall karakteriseras i enlighet med UtvavF och klassificeras i enlighet med avfallsförordningen (2011:927).

¹⁴Bilaga F3 karakterisering av gråberg och anrikningssand s.148

¹⁵ Bilaga F AHP, s.81

¹⁶ Jmf. Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 21 februari 2020 i mål nr M 11690-18.

¹⁷ Bilaga 2 till KIAB:s yttrande 2020-04-09, ab 60 s.81 samt AHP bilaga F avsnitt 5.1

¹⁸ Flotationsmalmen nämns på flera ställen i AHP, bilaga F, se bl.a. s. 30 och 64.

¹⁹ Av AHP, Bilaga F s. 64 framgår att den lagrade volymen flotationsmalm uppgick till 538 870 m³ i mars 2020.

Av 22 kap 25 a § miljöbalken, i dess lydelse från och med den 1 januari 2020, framgår att en dom som omfattar tillstånd att behandla avfall ska innehålla:

- uppgift om avfallstyper och mängder av avfall som får behandlas,
- uppgift om den behandlingsmetod som ska tillämpas på avfallet,
- de villkor som behövs i fråga om åtgärder för att övervaka och kontrollera att de skyldigheter som gäller för verksamheten uppfylls, och
- de villkor som behövs i fråga om åtgärder för avslutande av verksamheten och efterbehandling.

Exempel på tillstånd som avgränsats utifrån de mängder bolaget visat att de kan ta hand om och inte bara fallande mängder är Mark- och miljödomstolens vid Umeå tingsrätt deldom den 12 november 2018 i mål nr M 771-17 avseende Björkdalsgruvan och den 3 oktober 2014 i mål nr M 3093-12 avseende Aitikgruvan.

Naturvårdsverket gör bedömningen att KIAB måste komplettera ansökan med ovanstående information. Utifrån följdverkningar av KIAB:s justeringar ska även avfallshanteringsplanen liksom övriga bilagor i ansökan uppdateras.

6. Förordningen (2013:319) om utvinningsavfall (nedan UtvavF)

När det gäller avfallshanteringsplanen är det viktigt att notera att den plan som ligger till underlag för prövningen vinner rättskraft genom ev. tillståndsdom.²⁰ De uppgifter som en dom ska innehålla motsvaras i vissa avseenden av den information som en avfallshanteringsplan ska innehålla enligt 24–26 §§ UtvavF.

Efter att ha tagit del av KIAB:s komplettering kan Naturvårdsverket konstatera att det fortfarande krävs omfattande kompletteringar för att avfallshanteringsplanen med tillhörande bilagor ska uppfylla kraven i UtvavF. När det gäller avfallshanteringsplanen med bilagor konstaterar Naturvårdsverket att KIAB anför att vissa metoder och tekniker kan anses vara vedertagen/vedertagna/vederhäftiga och att vissa fakta är allmänt kända och så vidare.²¹ Naturvårdsverket vill därför erinra om kunskapskravet i 2 kap 2 § miljöbalken. KIAB ska ha kunskap om sin verksamhet och av ansökan ska det framgå att KIAB har den kunskapen.

Bristerna redogörs för nedan.

6.1. Karakterisering av utvinningsavfall

Karakteriseringen av utvinningsavfallen och kunskap om dess egenskaper är en grundförutsättning för att kunna bedöma vilka åtgärder som behövs för miljömässig hantering av utvinningsavfallen vilket Naturvårdsverket framförde i yttrande 2019-10-29.

²⁰ Se Naturvårdsverkets vägledning om avfallshanteringsplanen vid ansökan om miljötillstånd: <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Gruvor-takter-och-markavvattning/Utvinningsavfallsforordningens-tillampningsomrade/Ansokan-om-miljotillstand-och-bearbetningskoncession/>

²¹ Se exempelvis AHP Bilaga F, s. 29, 100, 105

KIAB anser att materialet som ligger till grund för karakteriseringar är avsevärt mer omfattande än vad som normalt förekommer vid prövning av svenska gruvor.²² Naturvårdsverket konstaterar att åtminstone Tapuli-fyndigheten har en väldigt oregelbunden karaktär med avseende på geologin.²³ Att fyndigheten samt omgivande berg har så pass komplexa geologiska förhållanden medför att det krävs mer underlagsdata (dvs. prover och analyser) för att en representativ bild över utvinningsavfallens egenskaper ska kunna tas fram jämfört med en mindre komplex fyndighet. Alla fyndigheter är unika även om vissa stora drag kan vara liknande. Vidare saknar det betydelse hur mycket underlag som presenteras om det inte ger en representativ bild av de utvinningsavfall som uppstår i verksamheten.

Naturvårdsverket konstaterar att det fortfarande saknas information om KIAB:s karakterisering ger en representativ bild över de utvinningsavfall som uppstår och kommer att uppstå i verksamheten vilket utvecklas under avsnitt 6.1.7.

6.1.1. Bedömning av vad som utgör inert avfall (6 § UtvavF)

Enligt ansökan uppfyller inget av utvinningsavfallen kriterierna enligt 6 § 4 UtvavF.²⁴ Det framgår dock inte av underlaget vilka kriterier KIAB har använt för denna utvärdering. Därför måste ansökan kompletteras med information om vilka kriterier KIAB utgått ifrån.

6.1.2. Geologiska förhållanden (32 § UtvavF)

Naturvårdsverket konstaterar att de geologiska förhållandena i det aktuella området beskrivs knapphändigt i KIAB:s ansökan²⁵ och inte kan anses uppfylla 32 § i UtvavF. Detta gäller bland annat geologin för den fraktion som KIAB kallar malm vars mineralsammansättning ej medger bearbetning genom endast magnetseparation (även kallad flotationsmalm, se t.ex. s. 76 i bilaga F AHP). Ansökan behöver därför kompletteras med ytterligare information i enlighet med 32 §.

6.1.3. Var på utvinningsplatsen avfallsslagen uppkommer (33 § 1 UtvavF)

Angående frågan om var på utvinningsplatsen som de olika avfallsslagen uppkommer och vilka mängder av de olika avfallsslagen med olika egenskaper som kan uppkomma har KIAB kompletterat med efterfrågad information i figurer. Dock är informationen svårläst och i figur 13 och 16 i bilaga F3 har kriterierna för syrabildande respektive icke-syrabildande material kastats om.²⁶

²² KIAB:s yttrande 200409 ab 58 s. 34

²³ Metallogeny of the Norrbotten ore province, northern Fennoscandian shield with emphasis on IOCG and apatite-iron ore deposits, Martinsson O., Billström K. et al, published 16 March 2016,

²⁴ Bilaga F3 karakterisering av gråberg och anrikningssand s.139-140, 142, 144, 146-148.

²⁵ Geologiska förhållandena finns beskrivna i AHP bilaga F samt bilaga F3.

²⁶ Bilaga F3 karakterisering av gråberg och anrikningssand, figur 13 finns på s. 62 och fig. 16 på s.73.

Naturvårdsverket anser att det är nödvändigt att KIAB kompletterar uppgifterna så att ovan nämnda fråga och dess svar tydligt framgår av underlaget.

6.1.4. Typ av avsedd utvinningsavfallsanläggning, slutlig exponeringsform och metod för bortskaffande mm (33 § 6 UtvavF)

Angående uppkomsten av surt lakvatten utifrån resultat från fuktkammarförsök och de s.k. NAG-testerna konstaterar Naturvårdsverket att en viss förbättring av ansökan skett.

För bedömning av det statistiska testet (ABA-test) använder KIAB följande kriterier²⁷:

- $NNP = -20$ samt $NPR < 1$ för syrabildande
- $NNP > +20$ samt $NPR > 3$ för icke syrabildande

KIAB anger dock inte vilken bedömning som använts i metodavsnittet²⁸, vilket är en nödvändig uppgift för att kunna bedöma resultaten.

När det gäller lakttest EN12457-3 (L/S2 och L/S8 och kumulativ utlakning)²⁹ förefaller KIAB önska beskriva metoden som ett användbart utlakningstest utan att kunna ange vad resultaten faktiskt ska användas till.³⁰ Det är oklart varför så mycket resurser används på ett test som ger mycket begränsad information för utvinningsavfall. Resultaten jämförs med mottagningskriterierna för inert avfall i NFS 2004:10³¹. Mottagningskriterierna för inert avfall är dock inte tillämpliga på utvinningsavfall.

Naturvårdsverket anser att det är oklart varför KIAB analyserat NAG-testernas lakvatten.³² Det framgår inte av ansökan vilka förhållanden och vad dessa analyser ska avspegla. Ansökan behöver därför kompletteras med vilket syfte dessa analyser har och vad de ska visa.

6.1.5. Information om avfallens kemiska och mineralogiska egenskaper på kort och lång sikt samt eventuella rester och tillsatser (35 §) samt kemiska produkter som används vid bearbetning och dess stabilitet (33§ 4 UtvavF)

När det gäller moränundersökningarna och att resultatet behöver jämföras med SGU:s geokemiska kartläggning för området finns jämförelsen i Bilaga F3.³³ Angående den moränkartering³⁴ som det refereras till i Bilaga F3³⁵ anser

²⁷ Se Bilaga F3 karakterisering av gråberg och anrikningssand, s.10

²⁸ Bilaga F3 karakterisering av gråberg och anrikningssand, avsnitt 2.2 s.10

²⁹ Se Bilaga F3 karakterisering av gråberg och anrikningssand, s.10–11

³⁰ Se Bilaga F3 karakterisering av gråberg och anrikningssand, s.80–85, 86–88, 89–94

³¹ Naturvårdsverkets föreskrifter om deponering, kriterier och förfaranden för mottagning av avfall vid anläggningar för deponering av avfall; beslutade den 8 juli 2004.

³² Se Bilaga F3 karakterisering av gråberg och anrikningssand, s.80, 84–85, 86, 87–88,

³³ Se bl.a. Bilaga F3 karakterisering av gråberg och anrikningssand, s.7

³⁴ Pajala and Kolari iron ore projects – Soil and groundwater baseline study, Report 9M707011BOR, Pöyry 2008

³⁵ Se Bilaga F3 karakterisering av gråberg och anrikningssand, s.7

Naturvårdsverket att den ska tillföras aktuellt mål om KIAB avser att använda sig av informationen i rapporten.

KIAB inför i bilaga F3 med utgångspunkt i SGU:s geokemiska kartläggning av morän begreppet 5x morän.³⁶

så som dessa anges i SGUs databas (SGU, 2018). Att halten av ett specifikt ämne överskrider ämnets motsvarande bakgrundhalt i morän med en faktor fem kan i det generella fallet anses som en indikation på att ämnet föreligger i en omfattning som vid oaksam hantering eller ogynnsamma förutsättningar skulle kunna utgöra ett miljöproblem. Utöver jämförelse med morän har observerade halter därför även jämförts med fem gånger halten i morän (5x morän).

Det är oklart vad KIAB vill säga med denna faktor 5 och bilaga F3 ger varken vidare motivering eller referens för det. Jämförelsen används dessutom på ett flertal ställen i bilaga F3.³⁷ Naturvårdsverket har ingen tidigare erfarenhet av denna faktor 5. Naturvårdsverket anser att KIAB behöver utveckla varför aktuell gräns används.

Naturvårdsverket konstaterar att oaktat av om säkerhetsdatablad finns i Bilaga F1³⁸, framgår det inte tydligt av avfallshanteringsplanen vilka tillsatser och rester som finns i varje avfallsslag. Ansökan måste därför kompletteras med den informationen.

6.1.6. *Kemisk sammansättning över tid (36 § UtvavF)*

Utifrån kompletteringskravet rörande den kemiska sammansättningen över tiden i det lakvatten som utvinningsavfallen ger upphov till med hänsyn till den avsedda hanteringen har KIAB kompletterat med fuktkammarförsök på gråberg från Sahavaara.³⁹ KIAB använder generellt fuktkammarförsök för att uppskatta utlakade mängder av sulfat och metaller över tid för ett valt scenario, dock saknas motivering till att en sådan tolkning av testet är möjlig. Fuktkammarförsöken har inte drivits tillräckligt länge för potentiellt syrabildande gråberg. Rekommendationen är enligt SIS CEN/TR 16363:16 att testet körs tills de neutraliserande ämnena har förbrukats innan testet avslutas. Så har inte gjorts och försöken är därmed inte heller gjorda enligt BAT-slutsats 2 i BREF MWEI (som hänvisar till standarden). Försöken behöver därför kompletteras med längre tidsserier och även tolkas i enlighet med SIS CEN/TR 16363:16 för att ge, om möjligt, någon information om avfallets beteende över tiden i enlighet med 36 § UtvavF. Detta har betydelse för hanteringen av gråberget från Sahavaara, både när det gäller deponering men även åtgärder för återställning och utformning av täckning och om de föreslagna åtgärderna är relevanta och tillräckliga. (se avsnitt 6.3).

³⁶ Se bilaga F3 Karakterisering av gråberg och anrikningssand se s. 40.

³⁷ Se bilaga F3 Karakterisering av gråberg och anrikningssand se bl. a. s.41–42, 44–46, 48, 50, 52, 54.

³⁸ Bilaga F1 Säkerhetsdatablad (underbilaga till AHP som utgör bilaga F)

³⁹ Bilaga F3 karakterisering av gråberg och anrikningssand, s.97-100

Ansökan ska därför även kompletteras med information om kemisk sammansättning i lakvatten över tiden utifrån försök som körts tillräckligt lång tid och tolkats i enlighet med SIS CEN/TR 16363:16 .

KIAB beräknar inte oxidationshastigheten för gråbergsproverna som de gör för anrikningssanden. Naturvårdsverket anser att ansökan ska kompletteras med en beräkning av oxidationshastigheterna för gråbergsproverna utförd på samma sätt som för anrikningssanden.

När det gäller lågsvavlig sand från Sahavaara konstaterar Naturvårdsverket att den kommer utarmas på karbonater innan sulfiderna tar slut.⁴⁰ Det är osannolikt att neutrala förhållanden kan upprätthållas när karbonaterna är förbrukade. En blandning av lågsvavlig anrikningssand från Sahavaara och Tapuli har ett karbonatinnehåll som räcker längre för att neutralisera utvinningsavfallet än sulfidernas oxidation. Naturvårdsverket anser dock att det är oklart om karbonaterna lakar ut innan sulfiderna oxiderat färdigt. Detta behöver utredas och underbyggas med korrekt underlag för att klargöra att sanden när den deponeras, inte ger eller riskerar att ge sura förhållanden. KIAB måste därför utreda detta och komplettera ansökan med denna information.

Angående flotationssanden förbrukades karbonaterna under testet.⁴¹ Syraproduktionen pågår längre och buffrande karbonater tar slut. Det behöver vägas in vid val av återställningsmetod (se avsnitt 6.3).

Utvärderingen av metallhalter i lakvatten verkar inte ha gjorts på något annat sätt än halter från fuktkammarförsöken.⁴² Detta är undermåligt och KIAB ska därför göra försök, undersökningar och utvärderingar enligt CEN-dokumentet i BAT-slutsats nr 2 i BREF MWEI samt komplettera ansökan med den information som framkommer.

6.1.7. Informationens representativitet (39 § UtvavF)

När det gäller karakteriseringen av utvinningsavfall konstaterar Naturvårdsverket att det i ansökan fortsatt saknas en genomgång av informationens kvalitet och huruvida den är representativ för de olika slag av utvinningsavfall som kan uppkomma vid utvinningen och bearbetningen.

KIAB anför att proverna är representativa för de avfallstyper som uppstår men underbygger inte detta påstående, förutom för prover från provtagning under drift som mer kan förstås som representativa.⁴³ Anrikningssanden som dessa prover motsvarar är redan deponerad i sandmagasinet.

Naturvårdsverket anser att ansökan behöver kompletteras med underlag som styrker att samtliga prover utgör representativa underlag utifrån de geologiska förhållandena för de utvinningsavfall som uppstår vid utvinning och bearbetning.

⁴⁰ Se Bilaga F3 karakterisering av gråberg och anrikningssand, s.106-125

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid.

⁴³ Se bl.a. Bilaga F3 karakterisering av gråberg och anrikningssand, s.11 och 22.

6.2. Lokalisering och utformning av utvinningsavfallsanläggningar

Av gällande rätt framgår att⁴⁴:

- Utvinningsavfallsanläggningar ska vara placerade på en lämplig plats särskilt i fråga om geologiska, hydrologiska, hydrogeologiska seismiska och geotekniska faktorer och vara konstruerad så att den på kort och lång sikt uppfyller alla villkor avseende förebyggande av förorening av mark, luft, grundvatten samt ytvatten
- Utvinningsavfallsanläggningar ska konstrueras, skötas och underhållas på ett sätt som på kort och lång sikt garanterar dess fysiska stabilitet och förebygger förorening och kontaminering av mark, luft, ytvatten och grundvatten samt i möjligaste mån minimerar skador på landskapet.
- Utvinningsavfallsanläggningar fortlöpande ska övervakas och inspekteras av behöriga personer och åtgärder vidtas om resultaten av övervakningen visar på instabilitet eller vatten- eller markförorening (se även avsnitt 9 om egenkontroll).

Vidare ska dokumentation från övervakning och inspektioner bevaras tillsammans med tillståndshandlingarna så att informationen på lämpligt sätt kan lämnas vidare, särskilt vid byte av verksamhetsutövare.⁴⁵

Det framgår även av gällande rätt att skötseln av utvinningsavfallsanläggningar ska anförtros kompetenta personer.⁴⁶ Det åligger verksamhetsutövaren att visa att bl.a. kunskapskravet i 2 kap 2 § och kravet på användande av bästa möjliga teknik i 2 kap. 3 § miljöbalken följs.

Mot bakgrund av ovanstående anser Naturvårdsverket att ansökan ska kompletteras angående samtliga utvinningsavfallsanläggningarnas lokalisering och utformning. Sådan information ska finnas i en ansökan om tillstånd till gruvverksamhet och är nödvändig för att avgöra verksamhetens samlade miljöpåverkan.⁴⁷

6.2.1. Utvinningsavfallsanläggningar och tidigare prövning

KIAB har gjort gällande att utvinningsavfallsanläggningarna i Tapuli/Kaunisvaara är tillståndsgivna sedan tidigare. KIAB anför även att i den tidigare tillståndsprocessen har frågor som finns i 55 § UtvavF behandlats och beaktats.⁴⁸

⁴⁴ 2 kap 6 §, 9 kap. 7§ och 26 kap. (främst 19 §) miljöbalken, 22–29, 55, 56, 68, 70, 71 och 83 §§ UtvavF samt förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll.

⁴⁵ 85§ UtvavF och 6 § förordning (1998:901) om verksamhetsutövares kontroll

⁴⁶ Art 11.1 Direktiv 2006/21/EG av den 15 mars 2006 om hantering av avfall från utvinningsindustrin

⁴⁷ Se Naturvårdsverkets vägledning om utvinningsavfall:

<http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Gruvor-takter-och-markavvattning/Utvinningsavfallsforordningens-tillampningsomrade/Ansokan-om-miljotillstand-och-bearbetningskoncession/>

⁴⁸ AHP bilaga F s.96.

När det gäller gråbergssupplaget i Sahavaara anför KIAB att dess lokalisering utretts tidigare i samband med miljökonsekvensbeskrivningen (Northland 2011).⁴⁹ Enligt KIAB har inte förutsättningarna ändrats och läget anses fortfarande mest lämpligt med hänsyn till 55 § UtvavF. Naturvårdsverket konstaterar att någon lokaliseringsutredning för gråbergssupplaget i Sahavaara inte finns som bilaga 10 till MKB.⁵⁰

Naturvårdsverket ifrågasätter att prövning skett tidigare, men anser oaktat det att KIAB i ansökan ska presentera underlag som visar att platsen för samtliga utvinningsavfallsanläggningar i verksamheten är lämplig utifrån de kriterier som finns i 55 § UtvavF. Ansökan ska därför kompletteras med denna information.

6.2.2. Sandmagasinet

Naturvårdsverket anser att KIAB inte har utformat ansökan så att ett eventuellt tillstånd skulle komma att reglera sandmagasinets maximala utbredning och maximala höjd, liksom maximal höjd på omgivande dammar. När det gäller sandmagasinets utformning anser Naturvårdsverket att tillståndet ska reglera sandmagasinets maximala utbredning och maximala höjd, liksom maximal höjd på omgivande dammar. Den samlade bedömningen av sandmagasinets miljöpåverkan ska även utgå ifrån en sådan utbredning. Tillståndet ska reglera sandmagasinets maximala utbredning och maximala höjd, liksom maximal höjd på omgivande dammar. Den samlade bedömningen av sandmagasinets miljöpåverkan ska även utgå ifrån en sådan utbredning. Ansökan behöver kompletteras i detta avseende.

När det gäller hantering av anrikningssand konstaterar Naturvårdsverket att KIAB inte hänvisar till MEND report 2.50.1 som får anses vara en källa till vad som utgör bästa möjliga teknik.⁵¹ Av rapporten framgår att vid så kallad "high density thickening" liksom paste-metodik (där det är fråga om en fastgodsandel på mellan ca 60–75% och en skjuvhållfasthet på ca 40–200 Pa) för deponering av anrikningssand krävs omgivande dammar kring sanden. Av bilaga F3 till ansökan (ab 65 i M 2020-19) framgår att fastgodsandelen vid deponering i Tapuli är på mellan 50-60 vikt-% och att skjuvhållfastheten hos anrikningssanden ligger på mellan 5-30 Pa. Således har anrikningssanden från Tapuli en lägre fastgodsandel liksom en lägre skjuvhållfasthet⁵², vilket kan påverka anrikningssandens stabilitet negativt.

Av BREF MWEI framgår att tillämpligheten för förtjockad deponering är begränsad vid klimat där stora mängder nederbörd kan förekomma. För det fall

⁴⁹ AHP bilaga F s. 96 Enligt referenslistan på s.122 i AHP verkar lokaliseringsutredning för Sahavaara gråbergssupplag utgöra bilaga 10 till MKB. I föreliggande ansökan utgör dock ej lokaliseringsutredningen bilaga till MKB. Däremot utgör lokaliseringsutredningen underbilaga till bilaga H1, alternativutredning

⁵⁰ Enligt referenslistan på s.122 i AHP verkar lokaliseringsutredning för Sahavaara gråbergssupplag utgöra bilaga 10 till MKB. I föreliggande ansökan utgör dock ej lokaliseringsutredningen bilaga till MKB.

⁵¹ Study of tailings management technologies MEND report 2.50.1, 2017 http://mend-nedem.org/wp-content/uploads/2.50.1Tailings_Management_TechnologiesL.pdf

⁵² Skjuvhållfasthet kan beskrivas som den kraft som motverkar skjuvning ("glidning") i ett material eller mellan material.

att metoden ändå används krävs omgivande dammar. Naturvårdsverket konstaterar att under ett normalår uppgår nederbörden i Kaunisvaara till 580 mm och avdunstningen till ca 280 mm.⁵³ Naturvårdsverket kan inte hitta något exempel, utifrån motsvarande egenskaper för anrikningssanden och motsvarande nederbördsförhållanden och motsvarande klimat, där ett magasin vid förtjockad deponering inte omgivits med dammkonstruktioner.

Det är mycket tveksamt att KIAB:s föreslagna (och nuvarande) konstruktion av sandmagasinet (inklusive klarningsmagasinet) utgör BAT och/eller BMT. Om KIAB ändå anser att konstruktionen av sandmagasinet utgör BAT och/eller BMT ska ansökan kompletteras med sådant underlag som styrker det antagandet. Av ett sådant underlag ska det klart framgå om det finns gruvverksamheter med motsvarande konstruktion av sandmagasin, utan omgivande dammar. Det ska även framgå vilken fastgodsandel och skjuvhållfasthet anrikningssanden för aktuell verksamhet har samt nederbörds- och klimatförhållanden.

Naturvårdsverket anser att sandmagasinets konstruktion är en fråga som kopplar till verksamhetens tillåtlighet och att det under flera års drift funnits möjlighet att komma tillrätta med detta. Naturvårdsverket anser därför att KIAB i ansökan ska utgå ifrån att sand- och klarningsmagasinet ska omges av dammkonstruktioner. Ansökan ska kompletteras med sådant underlag.

Naturvårdsverket konstaterar att det finns begränsad information i ansökan om hur den separata deponicellen i sandmagasinet ska utformas. Ansökan ska därför kompletteras med sådan information.

Det är väsentligt att det klargörs hur anrikningssanden ska tas om hand. KIAB ska visa att ansökt metod för deponering av anrikningssanden är genomförbar både praktiskt och juridiskt. Åtminstone motsvarande krav ska ställas som i mål M 1950-18 (ab 36 i bilaga 2).

6.2.3. *Deponi av flotationssand*

Enligt tekniska beskrivningen⁵⁴ ska den sulfidhaltiga flotationssanden (avfall som uppkommer i processen) deponeras i den vattenfyllda bergtäkten Navettama (belägen nordost om anrikningsverket), alternativt i en deponicell inom sandmagasinet, alternativt i Tapuli norra dagbrott och/eller Palotieva dagbrott.

Naturvårdsverket anser att KIAB ska redogöra för vilket alternativ de väljer att söka tillstånd till och varför. En tydlig beskrivning av lokalisering och utformning ska finnas i ansökan (se även avsnitt 4).

Vidare anser Naturvårdsverket att deponicellen är knapphändigt beskriven i den tekniska beskrivningen.⁵⁵ Det som framgår är att deponicellen avses placeras i sydvästra delen av sandmagasinet och kommer omslutas av dammkonstruktioner. Det finns i tekniska beskrivningen typsektioner för

⁵³ Enligt bilaga A2 vattenhanteringsplan. Enligt MKB (s.65) uppgår den genomsnittliga mängden nederbörd i Pajala och Kaunisvaara till respektive 530 mm respektive 527 mm per år.

⁵⁴ Teknisk beskrivning, Bilaga A s.15

⁵⁵ Teknisk beskrivning, Bilaga A bl.a. s.131

aktuella dammar och en översiktskarta som visar deponicellens dammar i förhållande till övriga konstruktioner vid sandmagasinet.⁵⁶ När det gäller deponicellen i sandmagasinet med omgivande dammar anser Naturvårdsverket att cellen ska ses som en egen enhet som utgör en egen utvinningsavfallsanläggning. Detta bygger bland annat på att:

- flotationssanden har andra fysikaliska och kemiska egenskaper jämfört med anrikningssanden (utgör farligt avfall)
- flotationssanden ska inneslutas av dammkonstruktioner
- grundvattenytan ska hållas högre i deponicellen (nära sandytan) jämfört med omgivande anrikningssand.

Naturvårdsverket anser att KIAB därför ska komplettera ansökan med den information som krävs enligt UtvavF utifrån att deponicellen utgör en egen utvinningsavfallsanläggning. Vidare uppfattar Naturvårdsverket, utifrån den tekniska beskrivningen, det som att KIAB söker tillstånd för är att deponera flotationssanden i bergtäkten Navettama. Naturvårdsverket anser att det inte tydligt framgår om tillstånd även söks för deponering av flotationssand i Tapuli, Tapuli norra respektive Palotieva dagbrott. KIAB anser att det framgår av beskrivningen av förfarandet som finns i ansökan, bolagets yrkanden under punkten 18 om tillstånd att deponera bland annat flotationssand (se avsnitt 4).⁵⁷ Det ska framgå av ansökan att KIAB söker tillstånd till deponering av flotationssand och var flotationssanden avses deponeras och att kraven i UtvavF uppfylls för respektive deponi, ansökan ska därför kompletteras med denna information.

Naturvårdsverket konstaterar att utifrån definitionen i UtvavF utgör hållighet som uppkommit vid utbrytning i vissa fall en utvinningsavfallsanläggning.⁵⁸ Detta får till följd att även bergtäkten vid Navettama samt dagbrotten bedöms vara utvinningsavfallsanläggningar om de används som deponier för flotationssanden som utgör farligt avfall. Det kan utifrån nuvarande underlag inte uteslutas att dessa även utgör riskanläggningar (se avsnitt 6.2.6). Naturvårdsverket anser att KIAB behöver komplettera ansökan med den information som krävs enligt UtvavF då hålligheterna i form av bergtäkten Navettamaa, dagbrotten Tapuli, Tapuli norra samt Palotieva utgör utvinningsavfallsanläggningar.

Sammanfattningsvis ska KIAB i fråga om deponering av flotationssand komplettera ansökan med information om de utvinningsavfallsanläggningar där flotationssand avses deponeras (inklusive deponicellen i sandmagasinet). Det handlar åtminstone om information om lokalisering och utformning, drift samt stängningen av anläggningarna. Dessutom ska KIAB komplettera ansökan med den information som krävs vid återfyllning av hållighet enligt 76 § UtvavF.

⁵⁶ Teknisk beskrivning, bilaga A. Typsektionerna för flotationscellens dammar finns på s.131 och översiktskartan på s.126.

⁵⁷ Bolagets yttrande 2020-04-09 ab 59, s. 31.

⁵⁸ 9 § UtvavF

6.2.4. Utvinningsavfallsanläggningars geotekniska stabilitet

Enligt 56 § UtvavF ska en utvinningsavfallsanläggning utformas så att den är och kommer fortsätta vara geotekniskt stabil. Bortskaffande av utvinningsavfall ska ske så att den geotekniska stabiliteten tryggas på lång sikt hos alla fördämningar eller högar som når högre upp än markytan. Detta handlar även om utvinningsavfallsanläggningen som en helhet (d.v.s. utvinningsavfallet inklusive omgivande dammkonstruktioner).

När det gäller sandmagasinet konstaterar Naturvårdsverket att KIAB anför att den flacka utformningen medför att det inte finns tillräckligt med pådrivande moment för att utglidningar ska ske. Det förekommer dock i ansökningshandlingarna följande motstridiga uppgifter om anrikningssandens avsättning och kornstorleksfördelning på sandmagasinet⁵⁹:

- När anrikningssanden deponeras genom spigottering från rampen i magasinet avsätts de grövre sandpartiklarna närmast utsläppspunkten och de finare längs sandkonens yttre begränsning⁶⁰
- Den deponerade ej segregerade⁶¹ anrikningssanden kommer efter initial konsolidering att bygga upp en hög inre styrka vilket gör den mer motståndskraftig mot erosion och långtidsstabil

Detta kopplar till deponeringstekniken, förtjockad deponering, som KIAB säger sig använda. KIAB anför bland annat: ”Vid förtjockad deponering har sanden sådan fastgodshalt att den i stort sett inte segregerar.”⁶² KIAB har även redogjort för att den deponerade ej segregerade⁶³ anrikningssanden innebär att risken för likvifiering under drift är erfarenhetsmässigt obefintlig.

Naturvårdsverket ser en motsättning i att KIAB å ena sidan forcerar en segregering av anrikningssanden genom att spigottera den och sedan hävdar att anrikningssanden är stabil utifrån att sandpartiklarna ej segregerat. Oaktat detta saknas det stabilitetsberäkningar i ansökan som underbygger KIAB:s antaganden om sandmagasinets stabilitet på kort och lång sikt liksom antagandet att liquefaction (likvifiering) inte kommer att ske. Enligt Naturvårdsverket går det därför inte att verifiera att KIAB:s antaganden är riktiga. Det är även oklart hur de torvlager samt siltig morän som underlagrar sandmagasinet kommer att bete sig och påverka den geotekniska stabiliteten både på kort och lång sikt när mer anrikningssand (flotationssand) deponeras. Enligt gällande lagstiftning ska utvinningsavfallsanläggningars geotekniska stabilitet vara säkerställd på kort och lång sikt. Det utgör dessutom BAT att utföra relevanta mätningar/undersökningar liksom analyser över geoteknisk stabilitet för att försäkra kortsiktig och långsiktig stabilitet hos utvinningsavfallsanläggningar. Det är även BAT att fortsätta övervaka den geotekniska stabiliteten hos utvinningsavfallsanläggningen under drift.

⁵⁹ Avfallshanteringsplan, Bilaga F, s.48

⁶⁰ Naturvårdsverkets understrykning

⁶¹ Naturvårdsverkets understrykning

⁶² AHP bilaga F, s.44

⁶³ Naturvårdsverkets understrykning

Mot bakgrund av ovanstående gör Naturvårdsverket bedömningen att ansökan behöver kompletteras i följande avseenden:

- nödvändiga stabilitetsberäkningar för sandmagasinet samt underlagsdata. Beräkningsfall där anrikningssanden liquefierar skall också ingå.
- klagörande om spigottering som enligt ansökan används för deponering medför att sandpartiklarna segregerar (grövre sandpartiklar avsätts närmast utsläppspunkten och de finare sandpartiklarna avsätts längs sandkonens yttre begränsning),
- om användande av spigottering utgör en motsättning mot påståendet att den deponerade sanden ej är segregerad (samma kornstorleksfördelning finns över hela sandmagasinet), samt
- information om deponicellens geotekniska stabilitet.

Uppgifterna behövs för att kunna bedöma om flotationscellen och sandmagasinet uppfyller kraven i åtminstone 56 § UtvavF.

6.2.5. Dammsäkerhet

Faktorer som påverkar sandmagasinets geotekniska stabilitet och strukturella integritet⁶⁴ är omgivande dammkonstruktioner, deras stabilitet samt förmåga att innehålla utvinningsavfallet och avgränsa det ifrån omgivande mark.⁶⁵ Enligt den ursprungliga TB har en dammsäkerhetsklassificering utförts under 2018 för befintliga dammar och vallar vilket ledde till att dammen vid processvattenmagasinet bedömdes till dammsäkerhetsklass C och vallarna kring sand- och klarningsmagasinet till klass U.⁶⁶ I länsstyrelsens beslut framgår dock att beslut om klassning av dammarna kring sand och klarningsmagasinet inte har skett (se bilaga 3).⁶⁷ Länsstyrelsen Norrbotten bekräftar att beslut om konsekvensklass för dammarna kring sand- och klarningsmagasinet inte fattas då det föreligger bristfälligt underlag gällande konstruktion samt konsekvenser av eventuellt dammbrott.

I KIAB:s kompletteringar saknas beslut om dammsäkerhetsklass för dammarna vid sand och klarningsmagasinet. I reviderad TB saknas information om dammsäkerhetsklassning för dammarna vid sand och klarningsmagasinet.⁶⁸ Svenska kraftnät rekommenderar att samtliga dammar ska konsekvensklassas vilket framgår av deras yttrande i återkallelsemålet (aktbilaga 253 i M 1828-18, se bilaga 4).

När det gäller den inre vallen (som ligger på insidan av vägen/vallen mellan rampen och klarningsmagasinet) påstår KIAB att den kommer anläggas så GruvRIDAS rekommendationer kring stabilitet uppfylls.⁶⁹ Dock framgår det inte

⁶⁴ Strukturell integritet definieras som en utvinningsavfallsanläggnings förmåga att hålla kvar utvinningsavfall inom anläggningen på avsett sätt, se 12 § UtvavF

⁶⁵ Se bl.a. 12 §, 22 § 2., 5 och 8§, 24 (främst p.1, 2 och 7), 25, 55 §§ UtvavF

⁶⁶ TB daterad 190716, Bilaga A s.108

⁶⁷ Beslut för dammsäkerhetsklass för PWP-dammen inom gruvindustriområdet i Tapuli, Pajala kommun. 2019-09-30, dnr 535-6106-19 s. 5

⁶⁸ TB daterad 200409, Bilaga A, s. 141-

⁶⁹AHP, bilaga F s.92

av ansökan hur de allmänna kraven i GruvRIDAS/RIDAS huvuddokument uppfylls eftersom råden i tillämpningsvägledningen förefaller ha frångåtts. Naturvårdsverket anser att KIAB måste visa att förväntat resultat uppfyller de generella kraven i huvuddokumentet när det gäller åtminstone stabilitet och filter.

Vidare konstaterar Naturvårdsverket att det i ansökningshandlingarna saknas beslut om konsekvensklassificering av de dammar som ska omge deponicellen för flotationssand.⁷⁰

I en ansökan om tillstånd som rör dammar och dammsäkerhet ska det normalt även ingå:⁷¹

- Utredning av alternativ lokalisering
- Beskrivning av valda platsens lämplighet avseende geotekniska förutsättningar
- Föreslagen konstruktion (ritningar, beskrivning av principiell design för dammen och utskov i de olika etapperna, val av material etc)
- Stabilitetsberäkning för dammarna i de olika etapperna
- Flödesdimensionering
- Vattenbalansberäkning
- Föreslagen tillståndskontroll och övervakning
- Redovisning av säkerhetsledningssystem
- Konsekvensutredning av dammhaveri
- Utredningar av behov av varningssystem (för dammar i dammsäkerhetsklass A och B)
- Redovisning av beredningsplaner
- Beskrivning av planerad stängning
- Utredningar angående långtidsstabilitet och säker avbördning efter avslutad drift.

Sammanfattningsvis anser Naturvårdsverket att ansökan ska kompletteras med av länsstyrelsen fattat beslut angående dammsäkerhetsklassificering för *samtliga dammar i verksamheten* i enlighet med Svenska kraftnäts yttrande (aktbilaga 253 i mål M 1828-18, bilaga 4). Så länge länsstyrelsen inte kan fatta ett sådant beslut får det till konsekvens att dammsäkerhetsarbetet inte kan bedrivas konsekvensstyrt som det är tänkt i lagstiftning och i GruvRIDAS/RIDAS. Det kan också ifrågasättas om KIAB som medlemsföretag hos SveMin följer deras dammsäkerhetspolicy.⁷² KIAB ska även med utgångspunkt i dammarnas beslutade konsekvensklass komplettera ansökan enligt punktlistan ovan. Naturvårdsverket anser även att dammarnas design ska villkorsregleras (se avsnitt 10).

⁷⁰ Dammarna beskrivs kortfattat i Teknisk beskrivning, bilaga A s. 131-132

⁷¹ Vägledning för prövning av gruvverksamhet SGU rapport 2016:23, s.63
<http://resource.sgu.se/produkter/sgurapp/s1623-rapport.pdf>

⁷² <https://www.sve.min.se/cdn.triggerfish.cloud/uploads/2020/01/dammsakerhetspolicy-2019.pdf>

6.2.6. Utgör utvinningsavfallsanläggningarna riskanläggning?

Riskanläggningar som beskrivs i 10 § UtvavF träffas av särskilda bestämmelser, utöver de generella, såsom 25, 26 44-54, 57-63, 73, 77-79 och 88 §§ UtvavF. I 44 § UtvavF hänvisas till 10 § samma förordning. Enligt 10 § finns tre olika bedömningsgrunder för vad som avses med riskanläggning. Det är fråga om anläggningar:

- som kan orsaka en allvarlig olycka,
- som innehåller farligt avfall, eller
- där vattenfasen eller vätskan bedöms som farlig kemisk produkt.

Det framgår därutöver att vid bedömningen av om en utvinningsavfallsanläggning ska anses vara en riskanläggning enligt 10 § 1 ska hänsyn tas till anläggningens hela livscykel, inklusive tiden efter stängning samt anläggningens storlek, lokalisering och miljöpåverkan vid varje tidpunkt i livscykeln. Anläggningen ska anses vara en riskanläggning om bristen

1. är hänförlig till anläggningens strukturella integritet⁷³ eller drift⁷⁴, och
2. skulle kunna medföra
 - a. en icke försumbar sannolikhet för dödsfall⁷⁵
 - b. en allvarlig fara⁷⁶ för människors hälsa, eller
 - c. en allvarlig fara för miljön⁷⁷

Vid bedömningen av om en utvinningsavfallsanläggning ska anses vara en riskanläggning enligt 10 § 2 framgår att det beror på innehållet av farligt avfall i riskanläggningen:

En utvinningsavfallsanläggning ska inte anses vara en riskanläggning på grund av andelen farligt avfall, om mängden farligt avfall underskrider 5 %.⁷⁸

Om en avfallshanteringsplan avser en utvinningsavfallsanläggning som inte bedöms vara eller bli en riskanläggning, ska planen innehålla en redogörelse för de förhållanden som ligger till grund för bedömningen och uppgifter om de identifierade faror för olyckor som anläggningen är förenad med.⁷⁹

När det gäller sandmagasinet i det här aktuella fallet vill Naturvårdsverket framhålla att en blandning av lågsvavlig anrikningssand från Sahavaara och Tapuli har ett karbonatinnehåll som räcker längre för att neutralisera än sulfidernas oxidation men att det är oklart om karbonaterna lakar ut innan sulfiderna oxiderat färdigt (se avsnitt 4.1.6 om kemisk sammansättning över tid). För flotationssanden pågår syra-produktionen längre och buffrande karbonater tar slut (se avsnitt 4.1.6 om kemisk sammansättning över tid). Detta kan få som

⁷³ Strukturell integritet defineras i 11 § UtvavF

⁷⁴ Drift beskrivs mer ingående i 45 § UtvavF

⁷⁵ Sannolikhet för dödsfall defineras i 46 § UtvavF

⁷⁶ Allvarlig fara defineras i 12 § UtvavF

⁷⁷ 47 § UtvavF

⁷⁸ 51 § sista st. UtvavF

⁷⁹ 25 § sista st. UtvavF

konsekvens att anrikningssanden bildar surt lakvatten som kan bräddas till Muonio älv eller läcka till omgivande mark. Naturvårdsverket kan inte se att KIAB uppmärksammat detta eller presenterat relevanta skyddsåtgärder för att undvika detta.

Naturvårdsverket kan inte se att KIAB inkommit med underlag som styrker aktuell bedömning av att varken gråbergsupplagen i Tapuli eller Sahavaara eller sandmagasinet utgör riskanläggning enligt paragraferna ovan. Detta kopplar åtminstone till anläggningarnas strukturella integritet liksom frånvaro av eller ej tillräckliga skyddsåtgärder vilket kan föranleda utsläpp av föroreningar.⁸⁰ När det gäller den strukturella integriteten hävdar KIAB att anrikningssanden är stabil och att ingen risk för utflöde av anrikningssand eller vatten kommer ske ut från utvinningsavfallsanläggningens eftersom sandmagasinet omgärdas av ”vallar”.⁸¹ Detta påstående underbyggs dock inte med underlagsdata, beräkningar eller annat underlag som visar att så är fallet. I det pågående återkallelsemålet M 1818-18 har det exempelvis framkommit att utbredningen av anrikningssanden är en annan än vad som redogjordes för i ansökan till tillståndet hos Gränsälvscommissionen. Naturvårdsverket anser därför att ansökan ska kompletteras med sådana beräkningar och underlagsdata som styrker aktuell bedömning att varken gråbergsupplagen i Tapuli eller Sahavaara eller sandmagasinet utgör riskanläggning enligt paragraferna ovan.

KIAB bedömer att ett läckage av anrikningssand inte leder till beaktansvärd skada på miljövärden utifrån bl.a. sandens innehåll av metaller.⁸² Naturvårdsverket vill erinra om att Tapulivuoma, en myrmark med högt skyddsvärde, finns i anslutning till sandmagasinet. Dessutom finns Natura 2000-områden i närområdet (Torne och Kalix älv med käll- och biflöden). Oaktat anrikningssandens egenskaper kan en olycka medföra att känsliga naturtyper täcks av anrikningssand och detta kan vara tillräckligt för att allvarlig fara för miljö ska uppstå i enlighet med 47 § UtvavF. KIAB ska därför komplettera ansökan så att det framgår och klargörs hur risken för läckage av anrikningssand förhåller sig till 47 § UtvavF.

Det finns som ovan nämns knapphändig information om den planerade separata deponicellen i sandmagasinet, dagbrotten samt bergtäkten Navettama utgör riskanläggningar då flotationssanden, som utgör farligt avfall, avses deponeras i dessa utvinningsavfallsanläggningar. Naturvårdsverket anser att åtminstone dagbrotten samt bergtäkten Navettama sannolikt utgör riskanläggning enligt 10 § 2 UtvavF utifrån vad som redovisats i ansökan.

När det gäller deponicellen i sandmagasinet framför KIAB att flotationssanden utgör < 5 % av den totala mängden anrikningssanden i magasinet. Naturvårdsverket anser att KIAB ska komplettera ansökan med beräkningsunderlag samt beräkning av denna siffra. När det gäller

⁸⁰ 45 § UtvavF

⁸¹ AHP bilaga F s. 92

⁸² AHP bilaga F s. 91

sandmagasinets förmåga att hålla kvar utvinningsavfallet inom anläggningen⁸³ bedömer Naturvårdsverket att det saknas underlag som visar att så är fallet.

För det fall att KIAB fortsatt anser att gråbergsupplagen i Tapuli eller Sahavaara samt sandmagasinets i sin helhet respektive deponicellen, dagbrotten, bergtäkten Navettama samt slamdeponin i Sahavaara inte är riskanläggningar måste KIAB komplettera ansökan med relevant underlag som styrker antagandet.

6.3. Återställning till tillfredställande skick

Naturvårdsverket anser att vid bedömning av vad som utgör tillfredställande skick enligt 71 § UtvavF ska utgångspunkten vara de förhållandena som rådde innan någon gruvverksamhet bedrevs på platsen. Detta med avseende på vilka återställningsåtgärder som kommer att krävas.

KIAB har föreslagit att villkor som den slutliga efterbehandlingsplanen kan föranleda ska delegeras till tillsynsmyndigheten (villkor 16). Naturvårdsverket vill erinra om 76 § samt 25 § 4–5 UtvavF gällande vilket underlag som ska finnas i en avfallshanteringsplan kopplat till stängning och återställning i en ansökan om tillstånd. Det är inte heller fråga om ett villkor av mindre betydelse, 22 kap. 25 § miljöbalken. Vidare skulle det innebära delegering av villkor till tillsynsmyndigheten som inte är av mindre betydelse och därmed inte är i enlighet med 22 kap 25§ miljöbalken.

Det är inte slutligt klarlagt vilka avfall som uppstår i verksamheten se avsnitt 5. KIAB har fortsatt inte heller uppfyllt kraven i UtvavF gällande karakterisering av utvinningsavfallen vilket framgår under avsnitt 6.1. Information om karakterisering av utvinningsavfallen är nödvändig kunskap för att bland annat avgöra om en okvalificerad eller kvalificerad täckning kommer krävas av sandmagasinets och gråbergsupplagen. När det gäller metoder för återställning utgör BREF MWEI och BAT en källa till kunskap vad som utgör bästa möjliga teknik (se avsnitt 12.1). Därför ska det framgå hur den återställning KIAB avser att utföra förhåller sig till BAT.

Naturvårdsverket konstaterar även att det finns flera utvinningsavfallsanläggningar i ansökt verksamhet som inte beskrivs i avfallshanteringsplanen (se avsnitt 6.2.3). För att det ska vara möjligt att utreda vilka åtgärder som kommer krävas för att återställa dessa till tillfredställande skick anser Naturvårdsverket att samtliga utvinningsavfallsanläggningar ska beskrivas i ansökan i enlighet med kraven i UtvavF.

När det gäller karakteriseringen av utvinningsavfall saknas fortsatt relevant information för att avgöra om de åtgärder som föreslagits för återställning verkligen är relevanta och tillräckliga. Detta gäller särskilt gråberget från Sahavaara och lakvattnens kemiska sammansättning, vilket framgår av avsnitt 6.1.5. KIAB menar att genomförda fukt-kammarförsök har visat att merparten av det potentiellt syrabilddande gråberget i Sahavaara har en långsam

⁸³ Strukturell integritet 12 § UtvavF

oxidationshastighet⁸⁴ (och att det kommer att ta lång tid innan gråberget börjar producera surt lakvatten). Utifrån det antagandet utgår KIAB från att det inte behövs någon kontinuerlig täckning av det potentiellt syrabildande gråberget i Sahavaara. Detta antagande underbyggs dock inte med ett faktaunderlag.

Testerna på gråberget i Sahavaara har dock inte fortgått tillräckligt länge för att ge information om vad som händer i det potentiellt syrabildande gråberget och med sammansättningen i lakvattnet när de neutraliserade ämnena är förbrukade.⁸⁵ KIAB har inte heller gjort några försök i större skala med mer realistiska partikelfördelningar av det potentiellt syrabildande gråberget för att undersöka förbrukningstakten de neutraliserande ämnena. KIAB har inte belagt att det potentiellt syrabildande gråberget inte skulle producera metallhaltigt och surt lakvatten på kort eller lång sikt. Bolagets åtgärder för att hantera det potentiellt syrabildande gråberget och efterbehandla dessa avfallsupplag är därför undermåliga.

Bolaget behöver komplettera underlaget med åtgärder för att hantera det syrabildande gråberget enligt BAT och förhindra uppkomsten av metallhaltigt och surt lakvatten på såväl kort som lång sikt.

Angående nu beskrivna utvinningsavfallsanläggningar i ansökan, konstaterar Naturvårdsverket att det utifrån innehållet i avfallshanteringsplanen med bilagor finns knapphändiga uppgifter om planerad framtida markanvändning och att det inte är helt klarlagt hur utvinningsavfallsanläggningar ska konstrueras (exempelvis sandmagasinet och deponicellen för flotationssand). Med bakgrund i detta blir det komplicerat att säkerställa vilka åtgärder som kommer krävas för att anläggningarna samt de områden som påverkats av dessa ska återställas till ett tillfredställande skick.

Det framgår inte heller vad som utgör tillfredställande skick gällande återfyllnad av håligheter enligt 76 § UtvavF (bergtakten Navettama samt dagbrotten). Detta medför att det blir svårt att beräkna den ekonomiska säkerheten. För att det ska gå att göra en bedömning av vilka åtgärder som kommer att krävas för att uppnå tillfredställande skick behöver KIAB klargöra verksamhetens utformning och lokalisering samt komplettera ansökan enligt ovan.

7. Påverkan på ytvatten

Naturvårdsverket vill erinra KIAB om att när det gäller gruvverksamhet är det inte fråga om ett rör ut till recipient som i flertalet andra miljöfarliga verksamheter. Det är stora mängder avfall som hanteras i olika steg i verksamheten där potentiella läckage till omgivande miljö kan ske.

Det saknas information om förväntat läckage från dammar som inte samlas upp och leds till omgivningen samt kvaliteten på sådant vatten.

⁸⁴ Bilaga F, AHP s.28

⁸⁵ Bilaga F3, karakterisering av gråberg och anrikningssand, s. 97-100

KIAB avser att använda sig av den så kallade översilningsytan åtminstone vid markavvattning av dagbrottet i Palotieva.⁸⁶ Via översilning kommer det pumpade vatten ledas ut i myrområdet och sedan avrinna mot recipienterna Mellajoki-Aareajoki. KIAB anför att metoden fungerat väl utan någon märkbar påverkan på vattenkvalitén i Aareajoki.⁸⁷ Naturvårdsverket saknar underlag för KIAB:s antagande som därmed inte kan verifieras. Ansökan ska därför kompletteras med mätdata från tidigare erfarenhet av användning av översilningsyta.

När det gäller användning av översilningsyta och ledning av vatten genom myrmark konstaterar Naturvårdsverket att metoden varken utgör BAT eller ens är en kandidat till att bli BAT. KIAB ska därför komplettera ansökan med underlag som utgår från vattenkvalitén på aktuellt vatten och som visar om samma skyddsnivå för miljön erhålls med denna metod jämfört med någon av de metoder som utgör BAT i BREF MWEI.

I avsnitt 5 nämns den fraktion som KIAB benämner flotationsmalm.⁸⁸ Fraktionen kan inte anrikas i nuvarande verksamhet eftersom den innehåller sulfider och därmed kräver flotation. Flotationsmalmen som lagras i dagbrottet uppgår idag till en volym av 538 870 m³.⁸⁹ KIAB anför att lagringen av flotationsmalmen inte medverkat till någon märkbar negativ påverkan på den vattenkemiska sammansättningen i processvattenmagasinet (länshållningsvatten pumpas från dagbrottet till processvattenmagasinet) eftersom vattnet i processvattenmagasinet konsekvent haft ett neutralt eller svagt basiskt pH.⁹⁰ Naturvårdsverket konstaterar att det saknas underlag i ansökan för att kunna bedöma KIAB:s antagande att lagringen av flotationsmalmen inte påverkar länshållningsvattnet som i sin tur påverkar processvattenmagasinets vattenkvalité.

När det gäller påverkan på ytvatten vill Naturvårdsverket erinra om de utsläppsintervall som finns i BREF MWEI. Naturvårdsverket anser att för att kunna bedöma om den valda utformningen motsvarar bästa möjliga teknik, vilken KIAB påstår, måste det framgå hur utgående vatten från samtliga utvinningsavfallsanläggningar i verksamheten (sand/klarningsmagasinet, gråbergsupplaget, dagbrottet samt bergtäkten Navettama) i nuläget förhåller sig till utsläppsintervallen i BREF MWEI. Ansökan behöver även kompletteras med redogörelse för hur utgående vatten från utvinningsavfallsanläggningarna i ansökt verksamhet kommer att förhålla sig till utsläppsintervallen i BREF MWEI.

Naturvårdsverket anser även att erfarenheter från tidigare och nuvarande drift i form av befintliga mätdata från vatten ska tillföras målet för att ta till vara den kunskap som finns om den befintliga verksamhetens miljöpåverkan.

⁸⁶ Teknisk beskrivning, Bilaga A, s.69-70

⁸⁷ Oklart om KIAB avser den markavvattning som skedde under Northland Resources tid.

⁸⁸ Se AHP, bilaga F bla s.64

⁸⁹ Se AHP, bilaga F bla s.30, 64

⁹⁰ Se AHP, bilaga F bla s.64

Åtminstone motsvarande krav ska ställas på KIAB som ställts i kompletteringsyttrande för Fäboliden (bilaga 2) gällande fakta och erfarenheter från tidigare drift. (i det fallet genom provbrytning).

Med bakgrund av ovan anser Naturvårdsverket att ansökan behöver kompletteras med en sammanställning i excel-format av faktiska mätdata utifrån samtliga mätpunkter som har mätts i enlighet med de kontrollprogram som KIAB använt sig av (inklusive PRO 3, PRO 4 och PRO 6 samt från mätpunkt som mäter översilningsytans påverkan på metallhalter) samt ett underlag som visar hur utsläppen från utvinningsavfallsanläggningarna förhåller sig till utsläppsintervallen i BREF MWEI (både för nuvarande samt hela sökta verksamheten).

Då utsläpp till vatten är en av de stora frågorna i detta mål är det av största vikt av HaV ges möjlighet att yttra sig över de inkomna kompletteringarna.

8. Transporter

Naturvårdsverket delar inte KIAB:s uppfattning att ansökan är tillräcklig i denna del. KIAB anger att nollalternativet innebär fortsatt transport av som mest 4 Mton järnmalmprodukt per längs väg och järnväg till utskeppnings hamnen i Narvik.⁹¹ Det förekommer dock motstridig information då det i TB står att nuvarande verksamhet har en sligproduktion på ca 2 Mton/år.⁹² Av TB framgår även att vid en planerad sligproduktion på 4-6 Mton/år beräknas antalet lastbilstransporter öka linjärt till ca 170 tur och returtransporter/dygn.⁹³ Naturvårdsverket anser att KIAB, när det gäller påverkan på människors hälsa och miljö av ansökta sligtransporter beskrivs i MKB, ska beakta samtliga transportrörelser som kan uppkomma. Detta ska när det gäller påverkan på människors hälsa och miljö sättas i relation till att ingen verksamhet bedrivs och således inga transporter utförs.

I den del av MKB som gäller transportrörelser saknas en fullständig referens till tabell 72⁹⁴ och var på Trafikverkets hemsida informationen går att hitta. Det saknas även information om när uttaget av information är gjort samt en förklaring av vad begreppet årsdygnsmedeltrafik (ÅDT) innebär. Ansökan ska därför kompletteras med den informationen.

Utifrån tabell 72 i MKB är det svårt att utläsa hur stor del KIAB:s transporter av sligkoncentrat utifrån ansökt verksamhet totalt utgör för respektive vägvagnsnitt. KIAB ska därför klargöra om utgångspunkten är att andel tung trafik⁹⁵ utgörs av endast KIAB:s transporter av järnslig. Det är även oklart om scenario ökning totalt (%)⁹⁶ handlar om den totala ökningen av tung trafik/KIAB:s sligtransporter eller den totala ökningen av antal fordon. KIAB:s ska därför tydliggöra hur många faktiska transporter ansökt verksamhet medför (samtliga transporter) och

⁹¹ MKB bilaga H, s.60.

⁹² TB, Bilaga A, s.117

⁹³ TB, Bilaga A, s.118

⁹⁴ MKB, Bilaga H, s. 207

⁹⁵ MKB, bilaga H, s. 207 tabell 72, kolumn som heter andel tung trafik (%)

⁹⁶ MKB, bilaga H, s. 207 tabell 72, kolumn som ökning totalt (%)

vilken procentuell ökning det för varje vägavsnitt innebär (jämfört med övrig trafik). KIAB anser att externa transporter inte är tillståndspliktiga.⁹⁷

Naturvårdsverket erinrar att det är upp till domstolen att avgöra utifrån bland annat transporternas karaktär och omfattning, rådigheten över transporterna samt olägenheten från transporterna satta i relation till olägenheterna från övrig trafik och verksamhet.⁹⁸ Därför är det nödvändigt att ett korrekt underlag finns i ansökan.

Naturvårdsverket anser att KIAB ska presentera lämpliga skyddsåtgärder och försiktighetsmått för att förbygga olägenheter från transporterna. KIAB ska analysera vilka konsekvenser sligtransporterna på lastbil kan få för de boende längs transportvägen utöver damning⁹⁹, exempelvis buller och vibrationer men även människors hälsa i ett bredare perspektiv, så som oron över om transporterna inte är trafiksäkra för de närboende och berörda samt hur det kan åtgärdas. När det gäller transporterna på tåg ska även konsekvenser för damning analyseras.¹⁰⁰ KIAB ska även redovisa vilka konkreta åtgärder bolaget åtar sig att utföra för att undvika störningar från transporterna. Åtminstone ska krav motsvarande mark- och miljödomstolens kompletteringsföreläggande i Fäboliden (se bilaga 2) ställas.

9. Verksamhetens egenkontroll

Liksom Naturvårdsverket framfört i avsnitt 6.2 ska utvinningsavfallsanläggningar fortlöpande övervakas och inspekteras av behöriga personer och åtgärder vidtas om resultaten av övervakningen visar på instabilitet eller vatten- eller markförorening.¹⁰¹ Enligt 22 kap 1 § 5 miljöbalken ska en ansökan innehålla förslag till övervakning och kontroll av en verksamhet.

Naturvårdsverket anser därför att ansökan ska kompletteras med information om hur fortlöpande övervakning och inspektion av behöriga personer av utvinningsavfallsanläggningar ska ske samt hur åtgärder ska genomföras om resultaten av övervakningen visar på instabilitet eller vatten- eller markförorening. De parametrar och intervall utifrån branschförhållanden för gruvverksamhet som framgår i BREF MWEI bör utgöra underlag för komplettering.

10. KIAB:s förslag till villkor

Ansökan innehåller ett mycket begränsat förslag på vilka villkor som ska gälla för verksamheten. KIAB behöver således komplettera ansökan med samtliga villkor som behövs för verksamheten. Av 22 kap. 1 § 4 miljöbalken följer att en ansökan ska innehålla förslag till skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått

⁹⁷ MKB, bilaga H, s.139

⁹⁸ Högsta domstolen referat NJA 2004s. 421 se även ab 21 (Naturvårdsverkets remissvar till Länsstyrelsen Norrbotten angående transporter 2019-01-18).

⁹⁹ Vissa åtgärder för att minska damning från lastbilstransporterna finns i MKB, Bilaga h , s.206-207

¹⁰⁰ Enligt TB, Bilaga A, s.117 påförs sligen i järnvägsvagnarna dammbindningsmedel men frågan är om det utgör bästa möjliga teknik eller vagnarna behöver täckas.

¹⁰¹ 2 kap 6 §, 9 kap. 7 § och 26 kap. (främst 19 §) miljöbalken, 22–29, 55, 56, 68, 70,71 och 83 §§UtvavF samt förordningen (1998:901) om verksamhetsutövers egenkontroll

samt de övriga uppgifter som behövs för att bedöma hur de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. följs. En sådan komplettering utgör också nödvändigt underlag till vad en tillståndsdöm ska innehålla enligt 22 kap 25 § miljöbalken. De åtaganden som bolaget gör bör formuleras som tillsyns- och uppföljningsbara villkor. Det är olämpligt att sådana åtaganden endast ska omfattas av det allmänna villkoret. Naturvårdsverket har mot denna bakgrund svårt att förstå bolagets resonemang att frågor om villkor ska hanteras ”företrädesvis i slutfasen”.

Naturvårdsverket anser att bolaget ska komma in med förslag på villkor avseende i vart fall:

- Utsläpp till vatten (av metaller och ev andra ämnen)
- Avfall
- Utvinningsavfallsanläggningars lokalisering och konstruktion inklusive skyddsåtgärder
- Dammars design
- Externa transporter av koncentrat
- Grundvattenpåverkan
- Eventuella skyddsvillkor för att minimera påverkan på arter och livsmiljöer

Naturvårdsverket vidhåller att adekvata miljöbalksvillkor på alla för verksamheten relevanta områden ska tas fram och att de villkor som motsvarar de som finns i Gränsälvscommissionens beslut M 11/09 från 2010-08-20 naturligtvis inte får försvagas. Förslagen till villkor måste utökas så den innehåller moderna miljövillkor åtminstone jämförbara med motsvarande för andra gruvverksamheter som nyligen prövats enligt miljöbalken.

Av mark- och miljödomstolen i kompletteringsföreläggande för LKAB Kiruna (Bilaga 1) framgår att det utifrån 2 kap miljöbalken är nödvändigt och rimligt att en verksamhet som varit i drift under lång tid¹⁰² och söker tillstånd till i stort sett befintlig verksamhet presenterar förslag till villkor till följd av verksamhetens påverkan på vatten. Åtminstone motsvarande krav ska ställas på Kaunis Iron.

11. Möjliga framtida ändringar av verksamheten som det är oklart om tillstånd söks för i nuläget

När det gäller bräddning av överskottsvatten från processvattenmagasinet direkt till Muonio Älv anför KIAB att det ingår i den tillståndsgivna och den ansökta verksamheten (dock anser Naturvårdsverket att utformningen av hur lakvattnet samlas upp inte är densamma som den tillståndsgivna enligt GÄK).

Naturvårdsverket konstaterar att det sedan tidigare finns en utvinningsavfallsanläggning i form av gråbergssuppletet där lakvatten samlas upp i processvattenmagasinet. Med nu ansökt verksamhet tillkommer två eller fler utvinningsavfallsanläggningar till i form av bergtäkten Navettama samt

¹⁰² Gruvverksamheten i Tapuli och Kaunisvaara har visserligen inte varit i drift lika länge som LKAB:s verksamhet i Kiruna. Dock har verksamheten varit i drift i åtminstone tre år och det finns data från denna period. Därmed har Kaunis Iron denna kunskap som ska föras fram i målet.

dagbrotten Tapuli, Tapuli norra och Palotieva där ev. lakvatten också kan komma att påverka det vatten som kan komma att bräddas från processvattenmagasinet till Muonio Älv. Det finns i ansökan begränsat underlag som visar vilken sammansättning vattnet i processvattenmagasinet har, endast prognoser för ev. framtida sammansättning (se avsnitt 6). Naturvårdsverket vidhåller att det tydligt ska framgå av ansökan att tillstånd även söks för bräddning av överskottsvatten direkt från processvattenbassängen.

Vad gäller omvandling av den så kallade första linjen till flotation anför KIAB att det endast är fråga om ”processinterna åtgärder” som kan vidtas utan särskilt tillstånd.¹⁰³ Naturvårdsverket konstaterar att en omvandling från enbart magnetseparering till flotation innebär att andra malmtyper med högre svavelinnehåll kan bearbetas med hjälp av olika kemikalier, vilket åtminstone får till följd att:

- metoden för bearbetning (31 § UtvavF) förändras
- anrikningssandens eventuella farliga egenskaper kan förändras (33 § UtvavF))
- eventuella tillsatser och rester i anrikningssanden förändras (35 §), och
- anrikningssandens kemiska egenskaper kan vara förändrade (35 § UtvavF)

Oaktat om det är en processintern åtgärd får den följdverkningar för ingående malms egenskaper liksom utgående anrikningssandens egenskaper. Om anrikningssandens egenskaper påverkas kan det även påverka lämpligheten av att en viss konstruktion av utvinningsavfallsanläggning används, liksom planerad återställning. Naturvårdsverket anser att en avfallshanteringsplan som prövas i samband med prövning av ett miljötillstånd vinner rättskraft genom ev. tillståndsdom. Verksamhetsutövare får därför inte göra ändringar i avfallshanteringen i förhållande till vad som följer av ramen av tillståndet utan att först ansöka om ett nytt tillstånd.¹⁰⁴

När det gäller användning av avfall såsom gråberg i anläggningsändamål saknas yrkande om detta. KIAB framför att det framgår av avsnitt 8.4 i ansökan att KIAB söker tillstånd för att använda avfall i anläggningsändamål. Möjligtvis är det skrivningen nedan KIAB åsyftar:¹⁰⁵

Restprodukter (gråberg, morän och torv) kommer i möjligaste mån att utnyttjas i den ansökta verksamheten samt även avyttras, vilket kan minska uttaget från andra täkter.

Användning av avfall i anläggningsändamål kopplar till frågan om vilka avfall som uppstår i KIAB:s verksamhet (se avsnitt 5). Naturvårdsverket vidhåller att

¹⁰³KIAB:s yttrande 200409, ab 58 s.25,

¹⁰⁴Naturvårdsverkets vägledning om avfallshanteringsplan vid ansökan om miljötillstånd: <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Gruvor-takter-och-markavvattning/Utvinningsavfallsforordningens-tillampningsomrade/Ansokan-om-miljotillstand-och-bearbetningskoncession/>

¹⁰⁵ Ansökan s. 40–41, 2019-07-17, ab 1

det fortfarande inte framgår att KIAB söker tillstånd för att använda avfall i anläggningsändamål och att detta behöver framgå av bolagets yrkande.

Angående sovring framgår det fortsatt inte tydligt av ansökan om tillstånd söks för det sovringssteg som kan tillkomma i framtiden.¹⁰⁶ Enligt KIAB utgör sovringsavfall gråberg och omfattas därmed av ansökan och av det uttryckliga yrkandet under avsnitt 18 i ansökningshandlingen (gråberget har av misstag benämnts sidoberg i yrkandet). Högst sannolikt är det följande yrkande KIAB menar.

att losshålla och deponera erforderliga mängder sidoberg,

Sovring innebär att ofyndigt gråberg avskiljs i ett tidigt skede vilket förändrar förhållandet mellan mängden anrikningssand respektive gråberg.¹⁰⁷ Om sovring införs minskar således mängden anrikningssand och mängden gråberg ökar. Det är oklart vilka mängder det är fråga om. KIAB anger att avfall från torrsovring ska återanvändas i anläggningsändamål.¹⁰⁸ Sovringsmaterialet utgör ett utvinningsavfall och ska beskrivas i avfallshanteringsplanen. Om denna information saknas går det inte att ta ställning till om utvinningsavfallet är lämpligt att använda i anläggningsändamål. Enligt Naturvårdsverket behöver det tydligt framgå av yrkandena att KIAB söker tillstånd att använda sovringsmaterialet för anläggningsändamål.

12. Kompletteringskrav som inte utvecklats i NV:s yttrande 2019-10-28

12.1. BREF MWEI och bästa tillgängliga teknik (BAT)

BREF MWEI är framtaget och publicerat i enlighet med utvinningsavfallsdirektivet¹⁰⁹. I dokumentet finns slutsatser om vad som är bästa tillgängliga teknik, s.k. BAT-slutsatser. Av artikel 4 i utvinningsavfallsdirektivet samt det svenska genomförandet framgår att BAT ska beaktas vid tillståndsprövning av miljöfarlig verksamhet. BAT-slutsatserna i BREF MWEI utgör således en viktig källa till kunskap för bedömningen av kravet på att använda bästa möjliga teknik vid yrkesmässig verksamhet enligt 2 kap. 3 § miljöbalken. Eftersom BREF-dokumentet är en källa till kunskap om bästa möjliga teknik ska utsläppsintervallen användas som referens vid tillståndsprövningar av verksamheter fr.o.m. att nivåerna offentliggjordes, dvs. juni 2016 då utkastet till BREF-dokumentet publicerades. I de fall utsläppen från en verksamhet innebär påverkan på miljö kvalitetsnormer för vatten kan detta leda till strängare krav än BAT i syfte att förhindra försämring av vattenkvaliteten och/eller äventyrande av uppnåendet av miljö kvalitetsnormen.

De metoder och tekniker som beskrivs i de för verksamheten gällande BAT-slutsatserna är inte uttömmande och inte heller föreskrivande. Andra metoder och tekniker kan användas förutsatt att de ger åtminstone samma miljöprestanda eller miljöskyddsnivå. Det är upp till verksamhetsutövare att ha kunskap och visa att de har kunskap om BAT samt visa att de uppnår samma skyddsnivå för

¹⁰⁶ KIAB:s yttrande 2020-04-09 ab 59, s.25

¹⁰⁷ TB, bilaga A s. 48–49 och AHP, bilaga F, s. 19

¹⁰⁸ TB, bilaga A s. 49

¹⁰⁹ Direktiv 2006/21/EG av den 15 mars 2006 om hantering av avfall från utvinningsindustri

miljön om t andra tekniker eller metoder ska användas. Detta ska framgå av en tillståndsansökan där hantering av utvinningsavfall ingår.

Naturvårdsverket konstaterar att KIAB i begränsad utsträckning visar hur verksamheten förhåller sig till BREF MWEI och metoder/tekniker som utgör BAT (se avsnitt 6.1 samt 6.2). KIAB har anfört att det framgår av bilaga A, F och H med tillhörande underbilagor att verksamheten uppfyller de relevanta kraven på BAT/BMT. Därutöver förekommer i ansökan även hänvisningar till ett äldre BREF-dokument som ersattes av ett reviderat dokument december 2018.

Naturvårdsverket anser att för att kunna bedöma hur ansökt verksamhet förhåller sig till kravet på bästa möjliga teknik måste KIAB samlat redovisa på vilket sätt bästa tillgängliga teknik kommer att tillämpas enligt gällande BREF MWEI.¹¹⁰

12.2. Artskydd

KIAB har i komplettering anfört att det för närvarande inte är möjligt att slutligt bedöma påverkan på skyddade arter enligt artskyddsförordningen (2007:845) samt att det är oklart vilka skyddsåtgärder som slutligen kan krävas och vilken betydelse dessa får för behovet av dispens enligt artskyddsförordningen. Enligt KIAB får detta till följd att det för närvarande inte är klarlagt vilka skyddade arter som kommer att kräva dispens. Därför söker KIAB dispens enligt artskyddsförordningen för den påverkan på skyddade individer och arter som verksamheten kan komma att medföra, det vill säga utan att det preciseras vilka arter dispensen gäller.

Naturvårdsverket anser att det inte är förenligt med varken gällande rätt eller praxis att meddela dispens i enlighet med KIAB:s yrkande. För det första ska en ansökan enligt 22 kap. 1 § 4 miljöbalken innehålla de förslag till skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått samt de övriga uppgifter som behövs för att bedöma hur de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. följs.

För det andra måste en dispensansökan innehålla de uppgifter som krävs för att ansökan ska kunna bedömas mot bestämmelserna i artskyddsförordningen. Enligt Naturvårdsverket innebär det att åtminstone följande uppgifter ska framgå av ansökningshandlingarna.

- En beskrivning av den åtgärd verksamhetsutövaren önskar genomföra och varför den behöver utföras, det vill säga vilket syfte som åtgärden har,
- vilka skyddade arter som finns i området,
- de skyddade arternas bevarandestatus,
- en noggrann beskrivning av hur åtgärden kan påverka arterna och deras livsmiljöer,
- vilka förebyggande skyddsåtgärder som kan vidtas för att mildra effekten av åtgärden, samt

¹¹⁰ Åtminstone motsvarande krav ska ställas som i mål M 1950-18 (ab 21 och 26, se bilaga 2).

- redogörelse för om det finns andra alternativ att nå syftet som påverkar arten mindre.

Utan sådan information går en prövning enligt artskyddsförordningen inte att göra. I Mark- och miljööverdomstolens avgörande i Billinge Fälad, dom den 30 april 2019 i mål nr M 10717–17, utvecklar domstolen sin syn på tillämpningen av artskyddsförordningens förbud i en tillståndsprövning. I Billinge Fälad uttalar sig Mark- och miljööverdomstolen om flytt av arter och konstaterar att det inte framgår av då aktuell ansökan hur arterna ska flyttas och var de ska placeras. Bolagets dispensansökan avslogs därför. Naturvårdsverket tolkar detta som att domstolen slår fast att man måste uppnå en viss nivå av vetenskaplig säkerhet när det gäller effekten av en åtgärd för att denna ska kunna godkännas.

För det tredje är det inte förenligt med artskyddsförordningen att meddela en generell dispens för de aktuella arterna. Påverkan ska bedömas för varje specifik art och skyddsåtgärder ska utformas efter vad respektive art behöver. Det måste även i det fall det rör sig om EU-arter finnas skäl för dispensen. Det ska enligt 15 § artskyddsförordningen röra sig om tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse. Eftersom bolaget inte har redogjort för vilka arter som är aktuella i målet går det inte heller att definiera enligt vilken bestämmelse i artskyddsförordningen man söker dispens. KIAB behöver komplettera sin ansökan med fullständiga uppgifter enligt ovan.

Naturvårdsverket vill även uppmärksamma mark- och miljödomstolen på att frågan huruvida det krävs en påverkan på bevarandestatusen för en art för att förbudsbestämmelserna ska aktualiseras om syftet med verksamheten är ett annat än att döda eller störa (artikel 12 art- och habitatdirektivet) för närvarande är föremål för förhandsavgörande i EU-domstolen, mål C-474/19. Hänskjutande domstol är mark- och miljödomstolen i Vänersborg. Naturvårdsverket konstaterar att utgången i målet om förhandsavgörande kan få direkt betydelse för utfallet även i förevarande mål.

12.3. Lönsamhetsstudie

Att gruvverksamheten i Tapuli och Kaunisvaara inte var lönsam under Northland Resources AB:s tid är otvistigt. KIAB beskriver i den tekniska beskrivningen malmreserven för Tapuli, Palotieva och Sahavaara. Enligt KIAB följer uppskattningen av mineralreserven och mineraltillgångar det europeiska regelsystemet för redovisning, PERC, vilket även följs av medlemsföretagen i SveMin.¹¹¹ Utifrån den av KIAB presenterade malmreserven undrar Naturvårdsverket om gruvverksamheten i Tapuli/Kaunisvaara är och kommer vara lönsam utifrån erforderliga skyddsåtgärder och försiktighetsåtgärder. Bolaget behöver därför komplettera ansökan med den senaste lönsamhetsstudien som hänger ihop med den i tekniska beskrivningen beskrivna malmreserven samt hur KIAB bedriver och avser bedriva gruvverksamheten.

¹¹¹ <https://www.sveamin.se/om-oss/perc/>

När det gäller lönsamhetsstudier delar Naturvårdsverket mark- och miljödomstolens uppfattning i kompletteringsyttrandet för Fäboliden (se bilaga 2) om att frågan om ett projekts utsikter att bli ekonomiskt bärkraftigt kan prövas inom tillämpningen av hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Naturvårdsverket instämmer också i mark- och miljödomstolens syn att även om ett bolag ställer säkerhet för efterbehandlingskostnader som kan bli aktuella är självklart det bästa för miljön att ett projekt som inte har utsikter att kunna genomföras inte heller påbörjas.

Naturvårdsverket anser att KIAB behöver komplettera ansökan med en aktuell lönsamhetsstudie för den verksamhet som bolaget avser bedriva. När det lönsamhetsstudien ska åtminstone motsvarande krav ställas på KIAB som ställts i kompletteringsföreläggandet i Fäboliden (ab 36 mål M 1950-18, bilaga 2).

12.4. Miljö kvalitetsmålen

I MKB:n återfinns en tabell där KIAB beskriver de 16 miljö kvalitetsmålen samt gör en bedömning hur sökt verksamhet förhåller sig till måluppfyllelse.¹¹² Dock använder KIAB inte miljö målens preciseringar. För att en adekvat bedömning ska kunna göras av ansökt verksamhets påverkan på måluppfyllelse relaterat till miljö kvalitetsmålen behöver hänsyn tas till preciseringen av respektive mål. Alla miljö kvalitetsmål är viktiga men särskild vikt bör läggas på miljö kvalitetsmålen levande sjöar och vattendrag samt myllrande våtmarker där Pajala kommun har ett stort nationellt ansvar för att dessa nås.¹¹³

Naturvårdsverket anser att KIAB måste komplettera ansökan med uppgifter om hur sökt verksamhet förhåller sig till måluppfyllelse för åtminstone miljö kvalitetsmålen giftfri miljö, levande sjöar och vattendrag, grundvatten av god kvalitet, myllrande våtmarker, ett rikt växt- och djurliv samt begränsad klimatpåverkan med utgångspunkt i preciseringarna av respektive miljö kvalitetsmål.

13. Sammanfattning

Naturvårdsverket har förelagts att yttra sig över aktbilaga 59–61 och 64–67. Det är fråga om ett omfattande underlag som ska gås igenom under en kort tid. Naturvårdsverket anser mot denna bakgrund att det ska ges utrymme att efter den muntliga förberedelsen yttra sig över kompletteringsbehovet i följande delar.

- Ansökt verksamhets geohydrologiska påverkan
- Grundvatten
- Natura 2000
- Markavvattning
- Återställning av utvinningsavfallsanläggningar
- Vilka återställningsåtgärder som kommer krävas
- Den ekonomiska säkerheten

¹¹² MKB, bilaga H, s.210-214.

¹¹³ MKB, Bilaga H, s.214.

- Ev ytterligare frågor utifrån UtvavF
- Energihushållning
- Klimat
- Delegationer

Vad en ansökan ska innehålla följer av 22 kap. 22 § miljöbalken samt UtvavF. Naturvårdsverket konstaterar att ansökan inklusive kompletteringarna fortfarande inte lever upp till dessa krav.

Beslut om detta yttrande har fattats av biträdande avdelningschefen Ingela Hiltula.

Vid den slutliga handläggningen har i övrigt deltagit miljöjuristerna Natalié Lindenstrand och Caroline Appelberg, handläggaren Jennifer Brammer samt t.f. enhetschefen Karolina Ardesjö Lundén, den sistnämnda föredragande.

Ingela Hiltula

Karolina Ardesjö Lundén

Kopia till:
Länsstyrelsen i Norrbottens län
KIAB genom advokat Jan Eriksson

Bilageförteckning

Bilaga 1 kompletteringsföreläggande LKAB Kiruna, ab 35 i mål M 1888-18

Bilaga 2 kompletteringsföreläggande Fäboliden, ab 21 och 35 i mål M 1950-18

Bilaga 3 Beslut om dammsäkerhetsklass för PWP-dammen, Länsstyrelsen
Norrbotten, 2019-09-30, d.nr. 535-6106-19

Bilaga 4 Svenska kraftnäts yttrande, ab 253 i mål M 1828-18